

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Kırk sekizinci İqtima

5.6.1338 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	180	ve tekliflerinin her şeye takdimen müza-	
2. — Azayı kiram muamelâta	182	keresine dair tahriri	182:183
1. — İkinci Şubeden muhtelif encümen-		5. — Muhtelif evrak	181
lerdeki münhallere intihâbedilen âza	182	1. — Roma Mümessili Celâleddin Arif	
2. — Memurin Muhakemat Heyetindeki		Beyden mevrut bayram tebriki telgrafı	181:182
münhallere âza intihâbı	182	6. — Mazbatalar	183
3. — Teklifler	181	1. — Lâzistan Mebusu Osman Beyin,	
1. — Trabzon Mebusu Ali Şükrü Be-		Karadeniz sahiline ithal edilecek unlardan	
ysin, Umum zâbitan ve mensubini askeri-		alınacak Resmin, Resmi asli olmasına dair	
veye siyyanen birer nefer tayını zammına		Kanunun temdidine dair kanun teklifi ve	
dair kanun teklifi (2/533)	181	Lâyihâ Encümeni mazbatası (2/532)	183
2. — Erzurum Mebusu Hüseyin Avni		7. — Müzakere edilen maddeler	183
Beyin, Umum zâbitan ve mensubini aske-		1. — 1337 senci Muvazenei Umumiye	
riyeye siyyanen birer nefer tayını zammına		lâyihâsı ve Muvazenei Maliye Encümeni	
dair kanun teklifi (2/534)	181	mazbatası	183:208
4. — Tahrirler	182	A) Emniyeti Umumiye bütçesi	183:208
1. — Kütahya Mebusu Cemil Beyin,			
mesken icarları hakkındaki kanun lâyiha			

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,55

REİS — Reisisani Rauf Beyefendi

KÂTIPLER: Hakkı Bey (Van), Âtuf Bey (Kayseri)

REİS — Efendim celse küşadedildi.
Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZABTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Reisisani Rauf Beyefendinin tahtı Riyasetle-
rinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve
tashihle kabul olundu.

Heyeti Vekileden mevрут harbde mecruh olup
binnetice tekaüt olacak derecede mâlül kalan zâ-
bitan ve efrada harcırâh itası hakkındaki lâyihai
kanuniye Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye
encümenlerine, Anadolu'da tesis edilecek büyük
telsiz telgraf istasyonu için seksen beş bin lira
daha itasına dair lâyihai kanuniye Posta ve Tel-
graf ve Muvazenei Maliye encümenlerine, Canik
Mebusu Şükrü Beyle rüfekasının tekâlifi milli-
yenin tütünlere teşmil edilmemesine dair temen-
ni takriri Heyeti Vekile Riyasetine, Edirne Me-
busu Faik Beyle refikinin İngiltere Parlâmento-
sunda cereyan eden bir müzakereye dair Harici-
ye Vekâletinden sual takriri Hariciye Vekâleti-
ne havale edildi. Yahya Kaptan ailesine maas
tahsisine dair Kanunun müstacelen müzakeresi
hakkındaki Erzincan Mebusu Tevfik Beyin tak-
riri reddolundu. Amasya Mebusu Ali Beyin altı
ay mezuhiyeti kabul edildi. Nafia Vekâleti Ve-
kili intihabı hakkında müzakere cereyan ederek
ekseriyeti mutlaka hâsıl oluncaya kadar intihaba
devam edilmesi karargir oldu. Bu sırada Erzu-
rum Mebusu Salih Efendi Meclisin müzakeresini
ihlâl ettiğinden hakkında üç ihtar ile 15 gün
Meclisten ihraç cezası tatbik edildi. Nafia Vekâ-
leti Vekilliği için toplanan âra tasnif edilinceye
kadar Celseye nihayet verildi.

İkinci Celse

Rauf Beyefendi tarafından küşadedilerek Na-
fia Vekâleti Vekilliği için dördüncü defa yapı-
lan intihap neticesinde İstanbul Mebusu Adnan

Beyin 97 rey ile ihrâzı ekseriyet eylediği tebliğ
olundu. Diyarbekir Mebusu Hacı Şükrü Beyin
Aydın Mebusu Cami Beye dair sual takriri Ha-
riciye Vekâletine tebliğ edildi. Bilâhara Emni-
yeti Umumiye bütçesinin heyeti umumiyesi mü-
zakere edilerek mabadına Pazartesi günü devam
edilmek üzere içtimaa nihayet verildi.

Reisisani	Kâtip	Kâtip
Rauf	Van	Kayseri
	Hakkı	Âtuf

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında söz
istiyen var mı efendim?

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Ek-
seriyeti mutlaka hâsıl oluncaya kadar intihaba
devam, öyle zannediyorum ki, Heyeti Celileleri-
nin kararına iktiran etmiş değildir. Onun hilâfı
reye vaz'edilmişti. Ekseriyet hâsıl olmadı ve
onun üzerine Makamı Riyasetten intihaba de-
vam edilecek buyuruldu. Sonra intihap yapıldı.
Binaenaleyh (Heyeti Umumiyece karargir
oldu) fıkrası orada zaittir.

REİS — Ekseriyeti izafiye ile intihap sure-
ti kabul edilmeyince ekseriyeti mutlaka hâsıl
oluncaya kadar intihaba da devam zaruridir.
(Reye konmadı sesleri.)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) —
Reye konulmamıştır efendim.

REİS — Şu halde hilâfı Heyeti Umumiye-
ce kabul edilmeyince tabiidir ki, şıkkı sanı ka-
bul edilmiş oldu. Şu halde tashih yoktur efen-
dim.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Karar yok-
tur efendim.

REİS — Ali Süruri Efendi Hazretlerinin
buyurdıkları gibi zaptı sabık tashiha kabul
etmek reyinde bulunanlar lütfen el kaldırsın.

Ekseriyet yoktur. Zaptı sabık aynen kabul
edilmiştir efendim.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Bendeniz bu fikre muarızım ve bu gayet mühim bir âdet olacaktır. Meclisimizde âtiyen dahi birçok mesail bu tarzda hallolunmuş olacaktır. Böyle bir şeye uzunuzadıya müzakere ile karar verilmiş değildir. Yalnız o gün için o vaka için yapılmış olduğundan tashihi gayet doğrudur. Bendeniz tashihihinin kabulünü rica ederim. Bunun bir kaidei katiye olarak kabulü doğru olmadığı kanaatindeyim.

REİS — Efendim, Ali Süruri Efendi Hazretlerinin teklifini Heyeti Aliyenin reyine arz ettim. (Ekseriyet vardır sesleri.) Ya bir Meclis meveuttur ve ekseriyetin kararı muteberdir, yahut değildir. Rica ederim Heyeti Aliyeye arz ettim. Ali Süruri Efendi Hazretleri! kabulünde ekseriyet hâsıl olmadı. İsterseniz bunun için ayrıca müzakere açılır ve intacedilir. Fakat zaptı sabıkın tadili meselesi kabul edilmedi. Sonra ayrıca bu meseleyi mevzuu müzakere ittihaz edip müzakereye devam ederiz. Zaptı sabık aynen kabul edildi.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Müsaade buyurun, Reis Beyefendi. Bendeniz başka bir nokta arz edeceğim.

REİS — Buyurun, efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Benim teklifim ki, asıl zabıtta aynen zaptedilmiştir. Buna binaen işbu zabıt hulâsasının tashihi zaruridir. Bendenizin tashihiini teklif ettiğim okunan hulâsadır. Şimdi teklifim kabul olunmayınca zabıt hulâsası zabıtnamenin esasına muhalif olmuş olur. (Doğru, sesleri) bendenizin arz ettiğim mesele budur. Yoksa zaptın tashihi demiyorum. Esasen böyle bir şey olamaz. Hulâsanın o fıkrası her halde bir eseri zühul olduğu anlaşılıyor.

REİS — Efendim, ifadenizi aynen reye vaz' ettim. Başka bir şey reye vaz'etmedim. Ekseriyet hâsıl olmadı.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Bir şey kabul edildikten sonra tekrar reye koymak caiz değildir.

3. — TEKLİFLER

1. — *Trabzon Mebusu Ali Şükrü Beyin, Umum zâbitan ve mensubini askeriye siyyanen birer nefer tayını zammına dair kanun teklifi (2/533)*

2. — *Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Beyin, Umum zâbitan ve mensubini askeriye siyyanen bir nefer tayını hakkında kanun teklifi (2/534)*

REİS — Efendim, Trabzon Mebusu Ali Şükrü Beyle rüfekası tarafından ve keza Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey tarafından zâbitana bir nefer tayını itasına dair aynı mealde birer teklifi kanuni vardır. Lâyiha Encümenine havale ediyorum.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, müstaceliyetle olmasını rica ederim.

REİS — Hüseyin Avni Bey müstaceliyetle havalesini teklif ediyor. (Kabul sesleri.) Kabul edilmiştir. Efendim Lâyiha Encümenine gönderiyoruz

5. — MUHTELİF EVRAK

1. — *Roma Mümessili Celâleddin Arif Beyden mevрут bayram tebriki telgrafı*

REİS — Bayram tebrikine dair Roma Mümessili Celâleddin Arif Beyden mevрут tebrik telgrafı var, okunacaktır.

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Bugün İydi Saidi Fıtır münasebetiyle Afganistan, İran sefirleri hazeratı ve memurları, Hint, Suriye, Mısırlı ve sair bülcümle kardeşlerimizle birlikte Türk muhibbi birçok İtalyan muteberanı da hazır olduğu halde vakti zuhurda merasimi mahsusa ile mukaddes sangağımız evvelâ âcizleri badehu Afgan ve İran sefirleri hazeratı ve diğer zevat tarafından bittelsim Afgan Sefiri Hazretleri yediyle ve tekbirlerle ilk defa olmak üzere direğine çekilmiş ve sonra hazırının Büyük Millet Meclisi namına vukubulan tebrikâtı taraflı âcizden kabul edilerek Afgan Sefiri Hazretlerinin İslâmın ve Büyük Millet Meclisinin muvaffakiyeti ve râyeti İslâmın daima zaferyabolması hakkında iradeylediği duayı beliga amin denilerek misafirlere şekerleme ve şerbetler ikram edilmiş olduğu ve mümessillik heyetiyle birlikte Meclisi Celileye arzı tebrikât eylediğimiz mâruzdur.

Roma Mümessili
Celâleddin Arif

REİS — Efendim, Celâleddin Arif Beyin Heyeti Aliyenize arz edilen telgrafına tensip

buyurursanız Divanı Riyasetçe cevap verilsin.
(Hay, hay sesleri)

HACI TEVFIK Ef. (Kângırı) — Bay-
rağımızı hürmetkârane keşide eden İran Sefare-
tiyle, Afgan Sefaretine de ayrıca bir şey ya-
zılısn.

REİS — Celâleddin Arif Beye bu mealde
bir telgraf çeker ve kendilerine bu hususta be-
yam teşekkür ederiz efendim.

2. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — İkinci Şubeden muhtelif encümenler-
deki münhallere intihabedilen âza

REİS — İkinci Şubeden encümenlere intihab-
edilen âzaların tezkeresi vardır.

Riyaseti Celileyce

Adliye Encümenine Kemal Bey (Ertuğrul), Ha-
riciye Encümenine Mahmud Esad Bey (İzmir) in
intihabedildiği, Tetkik Encümenine de Mehmud
Bey (Ergani), Tevfik Bey (Erzincan) in nam-
zedolarak intihabedildikleri ve Veli Bey (Bur-
dur) un mezun gitmesine binaen Riyasete de
Esad Bey (Lâzistan) in intihabedildiği 4 Hazi-
ran 1338 tarihinde şubece tensibedilmiştir.

4 Haziran 1338

İkinci Şube Reisi Ertuğrul
Esad Mustafa Kemal

2. — Memurin Muhakemat Heyetindeki mün-
hallere âza intihabı

REİS — Memurin Muhakemat Heyetinden
gelen tahrir vardır, okunacaktır.

B. M. M. Riyaseti Celilesine

Gümüşane Mebusu Ruşen ve Malatya Mebusu
Lütfi Beyler mezunen dairei intihabiyelerine
azimet eylediklerinden Heyet bâzi zevatın limaze-
retin gelemedikleri zamanda ekseriyeti muhafaza
etmek ve muntazaman devam tahtı temine alın-
mak üzere yerlerine iki zatın tefrik buyurulması
arz olunur efendim.

Memurin Muhakemat Heyeti
Reisi
Lâzistan Mebusu
Esad

REİS — Efendim evvelce yapılan intihapta
en ziyade ekseriyet alanlar Hasib Bey (Maras),
Ömer Lütfi Bey (Saruhan), Tensip buyurursa-

niz kendilerine tebliğ edelim. (Muvafık sadaları)
Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Müt-
tefikan kabul olundu.

4. — TAKRİRLER

1. — Kütahya Mebusu Cemil Beyin, mesken
icarları hakkındaki kanun lâyihası ve teklifinin
her şeye takdimen müzakere edilmesine dair
tahriri

REİS — Mesken İcarları Kanunu tacili mü-
zakeresine dair Kütahya Mebusu Cemil Beyin
tahriri vardır. Okunacaktır.

Riyaseti Celileyce

Ankara'da mütemekkin olan mülki, askerî
bütün sınıfı memurin ve biçare muhacirinin
mesken icarlarının sureti birahmanede ve
fevkattasavvur fahişliği yüzünden duçar ola-
geldikleri ziykî maîşet takatı beşeriyenin her
türüsünün fevkine çıkmış olduğundan artık
şu hali elime nihayet vermek ve bu vesile ile
Hazinei milletin pek haklı bir vergisi olan
Akaar Kanunu senelerden beri uğradığı teah-
hurdan kurtarılacak bir an evvel müzakeresine
imkân hâsıl olmak üzere iki seneye karip bir
zamandan müzakeresi teahhur eden Mesken
İcarları Tekâlifi Kanunuyesinin her şeye terci-
han müzakeresi zımında ruzmanemizin birin-
ci numarasına alınmasını teklif ederim.

3 Haziran 1338

Kütahya
Cemil

CEMİL B. (Kütahya) — Efendim haftada
kabul edilen beş günün bâzi günleri bilmem
neye, bâzi günleri bilmem neye hasredildi. Fa-
kat hiçbir vakit hatıra gelmedi ki bizim varid-
at bütçemiz de vardır. Ramazandan evvel
hiçbir şeyi müzakere etmemek üzere onun mü-
zakeresini kabul etmiştik. Bilmem ne çabuk
unuttuk. Bu varidat bütçesinin tehiri için
Meclisten başka bir karar da çıkmadı. Bina-
naleyh Akaar Vergimiz ki bütçenin en mühim
bir vergisidir. Bu da mesken icarlarının müza-
keresine talik olunmuştur. Binaenaleyh Mes-
ken İcarları Kanununun bir an evvel müzake-
re edilmesini ve her şeye tercih edilmesini ben-
deniz teklif ediyorum. Çünkü Akaar vergileri
ve Mesken İcarları Vergisi Dahiliyenin Emni-
yeti Umumiye ve Jandarma bütçesinden daha
ehemdir.

REİS — Efendim Kütahya Mebusu Cemil Beyin evvelce bu baptaki müracaatı üzerine Mesken İcarları Kanununun müstacelen müzakeresi kabul edilmiş ve müstacel ruznameye alınmıştı. Yalnız Cemil Bey bugün bunun her şey taktimen müzakere edilmesini teklif ediyor. (Hayır sadaları) Efendim bundan evvelki içtimamızda da Muinsiz efrat aileleri maşatı Kanununun her şeye tercihan müzakeresi kabul edilmişti. Cemil Beyin teklifi de her şeye tercihan diyor. Yarın da yine başka bir şey her şey tercihan diye teklif edilecek. Bu gibi teklifleri reye koymanın ve bu yolda bir karar alınmasının mânası kalmıyor. Esasen Cemil Beyin taktirinin icabettirdiği teklif ruznamenin üçüncü kalemini teşkil ediyor. Bununla iktifa etmiyorlar. Bir müracaatta daha bulunuyorlar. Bu izahatı Heyeti Aliyenize arz ettikten sonra Kütahya Mebusu Cemil Beyin taktirini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Rica ederim çok gürlütu oluyor.

6. — MAZBATALAR

1. — *Lâzistan Mebusu Osman Beyin, Karadeniz sahiline ithal edilecek unlardan alınacak Resmin Resmî asli olmasına dair kanunun temdidine dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/532)*

REİS — Lâzistan Mebusu Osman Beyin, Karadeniz sahiline ihracedilen mısır ve mısır unları hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var efendim, Muvazenei Maliye Encümenine havale ediyorum.

7. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *1337 senesi Muvazenei Umumiye kanunu lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.*

A) Emniyeti Umumiye bütçesi:

REİS — Efendim, ruznamede Emniyeti Umumiye bütçesinin müzakeresi var. Ona geçeceğiz. Ancak Heyeti Umumiyenin kabul ettiği haneye Hükümetin teklifini, mülâhazat hanesine Muvazenei Maliye Encümeninin kabul ettiği şekli ve daha kenara da; Heyeti Umumiyenin kabul edeceği şekli tesbit buyurun da öylece müzakereye mübaşeret edelim. Ondan evvel müzakeresi pek doğru olmayacak zannederim. (Söz-

lerimiz var sesleri) Efendim, sözleriniz maâfuzdur.

F. M.	Nev'i muhassasat	Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan
	Birinci kısım - İdarei merkeziye	
164	Maşat	
	1 Emniyeti Umumiye müdür ve memurün maşatı	1 812
	2 Memurini müteferrika	216
	164 neü faslın yekûnu	2 028
165	Masarif	
	1 Tenvir ve teshin	250
	2 Kırtasiye	400
	3 Polis mecmuası tab'iye ve masarifi müteferrikası	—
	4 Mefruşat	400
	5 Hademe melbusatı	30
	165 nei faslın yekûnu	1 080
	Birinci kısım yekûnu	3 108
	İkinci - Vilâyat	
166	Maşat	
	1 Polis müdür ve merkez memurlarıyla heyeti kalemiye	4 440
	2 Emniyet müfettişleri	1 440
	3 Polis komiser ve muavinleri	44 910
	4 Polis memurları	138 480
	5 İstiltâat ve taharri memurları	—
	6 Memurini müteferrika	3 168
	166 nei faslın yekûnu	192 438
167	Masarif	
	1 Tamirat ve inşaat	1 500
	2 İcarat	6 000
	3 Tenvir ve teshin	11 000
	4 Kırtasiye	4 000

F. M.	Nev'i muhassasat	Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan
5	Mefruşat	4 000
6	Sandal, motör, istimbot	1 500
	167 nci faslın yekûnu	25 000
	İkinci kısım yekûnu	217 438
	Üçüncü kısım - Masarifi umumiyeye	
168	Levazım	
1	Melbusat	20 000
2	Meç ve esliha	500
3	Yem bedeli ve hayvan tazminatı	300
4	Edviye	500
5	Telefon	1 000
6	Nakliye ve bendiye	300
	168 nci faslın yekûnu	22 600
169	Masarifi mütenevvia	
1	Sevk ve muavenet	—
2	Harcırah	10 000
3	Mükâfat	500
4	İstihbarat	—
5	Polis hastanesi	—
	169 ncu faslın yekûnu	10 500
170	Masarifi müteferrika	1 000
171	Düveli muhasırma tebaasının masarifi sevkıyesi	500
	Üçüncü kısım yekûnu	34 600
	Dördüncü kısım - Polis mektepleri	
172	Maaşat	—
173	Masarif	—
1	Mektepler masarifi	—
	Mektepler taamiyesi	—
	173 ncu faslın yekûnu	
	Dördüncü kısım yekûnu	

F. M.	Nev'i muhassasat	Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan
174	Memurin ve müstahdeminin tahsisatı fevkalâdeleri	449 857
	A	
147	Mazulin maaşatı	2 722
	Yekûnu umumi	707 725

REİS — Efendim heyeti umumiyesini müzakere ediyoruz.

DURŞUN B. (Çorum) — Efendim, usulü müzakere hakkında söyleyeceğim. Malûmuâliniz elimizdeki bütçe mecmuası geçen senenin, hattâ tasdika iktiran etmiyen bütçesidir. Bu senenin bütçesine aidolarak sütunlarında bir şey yoktur. Burada biz şimdi yazıyoruz. Bugün, şimdi yazılan bu rakamlar üzerinde imali nüfuz etmek, beyanı fikir ve mütalâa etmek kolay bir şey değildir. Binaenaleyh Meclisi Âlinin matbaası vardır. Cetvel şeklinde hangi bütçe müzakere edilecekse bir gün evvel tabedilsin. Düşünelim de anıyalım. Biz şimdi neyi müzakere edeceğiz? Rica ederim bu tehir edilsin de her hangi bütçe geldikçe bir cetvel gelsin. Esbabı mucibe olmaksızın bir bütçeyi matbu olarak elimize alalım. Bakalım. Ona göre düşünelim. Onun üzerine söz söyleyelim. Şimdi bu bütçe hakkında hiçbir şey söyleyeceğimiz yoktur.

REİS — Efendim, Dursun Beyin sualine cevaben şunu arz etmek isterim ki; matbaa arzuyu âlileri dairesinde ifayı vazife etmek gayretindedir. Arz edilen mekadir Riyaset dün gelmiştir ve bu cetvel halinde gelmiştir. Bu bapta müzakere açılmıştı ve devam ediyor. Bu hususta encümen namına Ali Cenani Bey Heyeti Aliyenizi tenvir edecektir.

MAZBATA MUHARRİRİ ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Efendim Heyeti Celileniz 1337 senesi bütçesini 1338 senesi için müsvedde olarak kabul etmişti. Bütçenin esasatı hakkında fazla bir tetkikat yapmak karşısında bulunuyorduk. Fakat Hükümetin teklifiyle karşılaştığımız zaman birçok tahavvülât olduğunu gördük. Binaenaleyh diğer bütçeleri ayrı ayrı matbaaya veriyoruz. Pazar veya Pazartesi gün-

leri müzakere olunsun diye karar verilmesi üzere en kolay bütçe olarak İcra Vekilleri Riyasetiyle bu elimizde bulunan Emniyeti Umumiye bütçesini tabettirmeden müzakeresini muvafık bulduk. Çünkü bunlardaki tahavvül gayet azdır, diğerlerindeki tahavvül çoktur. Arzu ederseniz bunu da matbaaya veririz (Hayır istemez sesleri) Arzu ederseniz şimdi müzakere ederiz.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim Encümen Emniyeti Umumiye bütçesinde tasarruf etmiştir. Binaenaleyh tezyit yok, tenkis vardır. Matbu bütçeden fazla bir istifade mevcut değildir. Bu suretle müzakere edilmesini teklif ederim.

HASAN BASRİ B. (Karasi) — Efendim usulü müzakere hakkında bu bütçeye aid olmak üzere gayet mühim bir noktayı arz edeceğim. Efendiler dün Meclisi Muhteremin bir kararından bahsetmiştim. Böyle bir karar olmadığı söylenmişti. Bendeniz meseleyi tamik ettim. Arkadaşlarımızdan bâzı zevatın takriri üzerine Dahiliye bütçesi müzakere edildikten sonra Emniyeti Umumiye bütçesiyle Jandarma ve Emniyeti Umumiyenin tevhidine dair kanun lâyihasının, aynı günde müzakeresi hakkında verilen takrir encümene havale olunmuş. Meclisi Âlinizce de bu husus karara iktiran etmiştir. Mesele yanlış hatırda kalmış, dün başka şekilde gösterilmişti. Her halde arz ettiğim meselede ısrar ediyorum ve hakikat da bu merkezdedir. Yalnız dünkü izahatı veren zevat da izahatlarının doğru olduklarını burada ispat etsinler. Bendeniz de ispata hazırım.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim dün Emniyeti Umumiye bütçesinin müzakeresine başlandığı zaman Basri Beyefendi bir karardan bahsetti. Bendeniz Zabıt Müdürünü iki defa çağırdım ve kendisine sordum. Çünkü kürsüde iken böyle bir kararın olup olmadığını anlamaya zabıtları tetkik etmek suretiyle imkân yoktu. Zabıt Müdürünü iki defa çağırdım. Bir dafa Salâhaddin Beyin teklifi ve hile mesele mevzuubahsolmuş ve bir kararı katıye iktiran etmeden kalmıştır dedim.

HASAN BASRİ B. (Karasi) — O vakit değil efendim.

MUSA KÂZİM Ef. (Devamla) — Müsaade buyurun bu meselenin müzakeresi neticesinde böyle bir kararın mevcut bulunmadığı tarafı âcizanemden Heyeti Celileye arz olundu. Baş-

ka bir içtimada bu meselenin müstacelen müzakeresi hakkında bir takrir verilmiş ve kabul edilmiştir. Dün mesele münakaşa edildi ve hattâ sabit karar olsa bile bu kanununun şimdiden müzakeresi lâzım mıdır? Değil midir? Ve böyle bir müzakere ile kanunun kabulü muvafık mıdır? Bu cihetlerin daha ziyade işlenmesi lüzumu Salâhaddin Beyefendi tarafından dermeyan edildi. Heyeti Celileniz de bu beyanat üzerinde tevakkuf etti ve kabul etti. Basri Beyefendiye bu kanunun takdimen müzakeresi hakkındaki teklifinizde ısrar ediyor musunuz dediğim halde vazgeçmişlerdi. Binaenaleyh meselede hiçbir şey yoktur. Basri Beyefendi Meclisin cereyanına karşı teklifinizden vazgeçmişsinizdir. Maahaza bendeniz iki defa Zabıt Müdürünü çağırdım, bir hata olmaması için sordum. Bu meselenin hini müzakeresinde katı bir karar olmadığı görülmüştür. İkinci defa da bir takrirle müstacelen müzakeresi talebedilmiş ve kabul edilmiştir. Binaenaleyh mesele yoktur. Hattâ kendiniz feragat etmişsinizdir Basri Bey!

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Müsaade buyurulur mu efendim? Beyefendi takrirlerinden vazgeçtiler diye bundan vazgeçmek doğru mudur? Bu şahsî bir iş değildir. Meclise taallük eden bir meseledir. Bu takrirden bendeniz şimdi vazgeçmiyorum. Mademki böyle bir karar vardı. Burada Heyeti Celile olduğunu iddia ettiği halde Heyeti Celilenin bu kanaatinin yalnız bir şeyle hatırda kalmadığına göre bozmak doğru değildir. Kavanin memuru da bir insandır. Onun da hatırında kalamaz. Fakat buradaki arkadaşların iddialarına göre karar vardır. Ve makamı Riyaset yegâne buna iptina ettirdi. Yoksa beyin sarfınazar etmesi Meclisin bu dâvadan sarfınazarını icabêtmez, Meclisin kararını bu dâva neticelendiremez. Bu zat sarfınazar etmemiştir.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim bendeniz doğrudan doğruya tetkik etmedim. Tetkik ve tahkik tabii daireye aittir. Ben kürsüyü terk ederek meseleyi tahkika mecbur değilim. İhtimal ki zühul edilmiştir. Fakat böyle bir karar var mıdır? Yok mudur diye tahkik ettim. Aldığım cevabı Heyeti Âliyenize arz ettim.

REİS — Müzakere açmadım. Usulü müzakere hakkında söylendi. Dün aynı mesele ariz ve amik müzakere edilmiş ve Emniyeti Umu-

miye Bütçesinin heyeti umumiyesinin müzakeresine geçilmişti. Bu Heyeti Celilenin kararına iktiran etmiş ve ekseriyetle kabul edilmişken tekrar rücu edip yeniden bir müzakere açmak ve bütün kararları ilga etmek bilmem doğru mudur? Müsaadenizle Heyeti Aliyenizin reyine arz edeyim. Müzakere açmıyacağım. Müna-kaşa mesmuu âliniz olmuştur.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim müsaade buyurun bir nokta arz edeceğim. Efendim dün kararın olmadığı ifade buyuruldu. Hatırlarında öyle kalmış olabilir ve hakikaten onların hatırlarında kaldığı gün Salâhaddin Beyefendinin umumi teklifleri meyanında böyle neticeye iktiran etmiş bir karar yoktur. Asıl Meclisi Âlinin verdiği karar, ondan sonradır ki Gene mebuslarından bir zatın başta imzası olmak üzere bâzi rüfekanın da imzalarını muhtevi olan bir tahrir üzerine ittihaz olunan bir karardır. Bu karar ittihaz edildikten sonradır ki bu kanun lâyihası encümene gitmiştir. Niçin encümen âzaları sükût ediyorlar? Niçin encümen âzalarını yalnız çıkarıyorlar? Mamafih ben mutlaka bu kanununun takdimen ve tercihan müzakeresini iddia etmiyorum. Yalnız tavzih edilmek istenilen nokta; böyle bir karar vardır. Üç yüz kişilik bir Meclisin ittihaz ettiği karar yok olmaz. Mamafih ben bununla kimseyi tahtie etmek istemiyorum. Hatırlarında öyle kalmış olabilir. Yalnız rica ederim, hata ettiklerini söylesinler ve ricat etsinler. Mesele budur.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Meseleyi tekrar izah edeyim. Bu meselenin evvelece müzakeresinde Heyeti Umumiyece katî bir karar verilmemesinden ancak ikinci defa evrakı varide meyanında müstacelen müzakeresi hakkında verilen tahrir kabul edilmiştir. Müstacelen müzakere, Basri Beyin dünkü talebi. Bu meselenin müzakeresine Emniyeti Umumiye bütçesinden evvel bu kanunun müzakeresine dair Meclisin bir kararı vardır, bunun üzerine müzakeresi lâzımdır diyorlar. Meclisi Âlinizce bidayeten kabul edilen karar Emniyeti Umumiye bütçesinin müzakeresinden evvel Jandarma ve Polisin tevhidî hakkındaki Kanunun müzakeresi değildir. Bunda bendeniz hata etmedim. Muahharan müstacelen müzakeresi hakkında verilen tahrir kabul edilmiştir. Mesele budur.

REİS — Efendim mesele şimdi Heyeti Aliyenizce tenevvür etmiştir. Emniyeti Umumiye bütçesinin müzakeresi başlamış, devam ediyor. Aksini iddia edenler yani tevhit meselesini arzu edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi. Şu halde müsaade buyurun bütçenin müzakeresine devam edelim ve bütçe işlerini bir an evvel çıkaralım.

Söz Tunalı Hilmi Beyindir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim (Vazgeç sadaları) Vazgeç diyen arkadaşlara teessüf ederim ki saatlerce, günlerce devam etmesi lâzımgelen bir noktanın yalnız bir cümlesini söyleyeceğim ve ineyeceğim. (Alkış) Arkadaşlar kalbinizden kopan feryatlar eğer milletin feryadı ise benim size hitabedeceğim şu tek bir sözü derin bir kalb ile dinleyin ve hifzediniz. Bundan yirmi bir ay evvel Meclisi Âlinize takdim etmiş olduğum Köy Kanununu eğer o esnada kabul etmiş olsaydınız bugün siz millet namına bu feryatları buradan koyvermiyecektiniz. (Alkış).

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim bendeniz Emniyeti Umumiye bütçesi hakkında uzun bir şey söyleyecek değilim. Yalnız Vekil Beyden bir noktayı sormak istiyorum. Asayişî memleket için ve yalnız şehirlerin asayişî için yapılan bir teşkilâta yedi yüz bin lira bir para veriliyor. Bu teşkilâta istihdam ettiği vesaitin talim ve terbiyesi için, ıslahı için, tensikî için kaç para sarf ediliyor? Sualim budur. Bu temin edilmedikçe yani bugün polis diye Hükümeti Milliyenin aldığı ve istihdam ettiği zevatın kıymeti aldiye ve ilmiyesi olmadıktan sonra bunun istihdamında bir faide tasavvur eder misiniz? Tasavvur buyurunuz ki bir polis maaşı kırk lira yani bir zâbit maaşıdır. Sokaklarda duran ve tarıkî âma bakan bu memurların beherinin maaşı kırk liradır. Meseleye buradan başlıyorum. Biz acaba bu kadar zengin miyiz ki bu kadar çok parayı verelim? Birincisi; bu noktadan bu bütçenin heyeti umumiyesinden bir tasarruf lâzımdır ve bu mümkündür. İkincisi bu suretle istihdam olunan zevat lâalettâyin alınıp istihdam olunuyor. Bunun bir mektebi yok mudur? Yok muydu? Bu neden yapılmıyor? Ben polis sınıfının halen ve âtiyen ıslahı hususunda hiçbir tohum atılmadığından dolayı bu bütçenin heyeti umumiyesini noksan görüyorum. Bendeniz öyle arzu ederim ki bugün burada aşağı - yu-

karı bini mütevaciz polis istihdam olunduğu halde bunun mevcudundan yüzünü tasarruf ederek bu parayla bir mektep açıp bunların hiç olmazsa kırk, ellisini her neyse bir müddeti tedrisiyeve tâbi tutarak talim ve terbiye gösterdikten sonra bunları izam ve diğerlerini celb etmek ve bu suretle tedrici bir tasfiye yapmak bendenize mümkün gibi geliyor. Esası bir ilmi terbiyeye müstenidolmayan teşkilâtın mekel olmaktan başka bir kıymeti yoktur. Gerçi o zevât hizmet eder ve ediyor. Fakat ıslâhat lâzımdır. Bilâhara bu hidematı tevhidedeceğimiz zaman her birinin kendine göre lâzım olan terakkileri, terbiyeleri, tahsilleri yetmişmiş olmalıdır. Ve vaktiyle 1324 ten sonra zabıta mesleğinde aşağı - yukarı bir terâkki görülmüştür. Binaenaleyh hem polis ve hem jandarma mekteplerinde terbiye edilmelidirler. Rumeli'de ve sairde Devlet ıslâhat yapmak için en evvelâ mekteplerden başladı. Her şeyin esası mekteptir. Polis gibi en nazik ve emniyete taallük eden esasta mektep olmayınca fayda yoktur. Binaenaleyh bu bütçede onların tâlim ve terbiyesine ait hiçbir imkân temin edilmemiş olduğundan dolayı ben bunu eksik görüyorum ve Vekil Beyden soruyorum. Hiç zam olmıyarak bizzat bunun dâhilden temini mümkündür. Sonra polis, Emniyeti Umumiyenin muhafızdır. Aynı zamanda kavanini Devlete muvafık olmıyan icraatın, muamelâtın mahiyetini tetkika mükellefiyeti var mıdır, yok müdür? Bunu soruyorum. Eğer kavanini Devlete muvafık olmıyan birtakım icraatın cereyanını polis murakabe ediyorsa mâni olacak yine o değil midir? Meselâ bir Nakliye Kanunu çıkardık ve bâdeme tekâlif icrasının men'ini tavsiye ettik. Bu gibi muamelâtın hepsi şehirlerin içerisinde vukubuluyor. Bunun hilâfında olarak yine vesaiti nakliye şehirlere getiriliyor ve bunu burada polis de görüyor. El'an tekâlifi milliye yahut tekâlifi nakliye her ne şekilde ise alınıp tarh olunuyor. Şimdi aldığım bir mektupta bizzat istilâ ve ısgalden kurtulan Mersin'de aşağı - yukarı yapılan şeyi okuyorum. Yazan zat, Tekâlifi Milliye Komisyonu âzasındandır. (6 deve, 1 beygirin tekâlifi milliye lünce mubayaasına ve bedelini kuraya taksime gidiyorum. Umum kuramızdan 17 ester. 3 deve alınacaktır.) Bir taraftan nakliye mükellefiyeti için kanunen para alıyorlar, diğer taraftan kanunun men'ine rağmen memlekette yeni bir

vergi toplanıyor. Bir de Emniyeti Umumiye var. (Neden sesleri) Arz edeceğim. Ezcümle Mersin kasabası 25 beygir, 15 tek atlı nakliye arabası veriyor. Şimdi bendeniz soruyorum : Ali giderken yanbastı, beriki giderken başını çevirdi, bir lakırdı söyledi diye eşhasın ahvali hususiyesini tetkik etmeye memur olan bir heyet, mansus olarak buradan gönderilen bir kanunla - ki, buradan yapıyoruz - «Yeni bir vergi tarh edeceğiz, kimseden bir şey istemiyeceğiz» dediğimiz halde bu heyet kanunsuz yapılan bu şeyleri görmüyor mu? Görüyorsa mercüine haber vermiyor mu? Veriyorsa mercii ne yapıyor? Dahiliye Vekili Bey izah etsinler.

RAGİB B. (Kütahya) — Efendim, hiç şüphe yok ki; şekli hazırı idariye göre poliste değil, Emniyeti Umumiyede değil, Tapusunda, Maliyesinde bütün şubâtı idarede en çirkin fenalıklar gözümüze çarpıyor. Binaenaleyh bu derdi esasından kurutmak, esasından tedavi etmek lüzumu vardır. Çünkü yapılan fenalığı doğrudan doğruya polis ve jandarma yapmıyor. Asıl fenalığın membar, polis ve jandarmanın tâbi olduğu şekil usul, kaide, teşkilâtı idareyedir. Siz bu şekli idariyle bu kürsüden polisin, jandarmanın veyahut şubâtı sairei Devletin, kâffei memurinin yolsuzluğunu asırlarca saysanız zerrece faydası yoktur. Hiçbir faidei amelinde temin etmez. Çünkü hastalık onun şahsında değil, onun tâbi olduğu usulü idarededir. Binaenaleyh her şeyden evvel, usulü idareyi değiştirmek ve yeniden yeniye memlekete adalet tevzi edecek şekli idareyi koymak zaruret ve mecburiyeti vardır. Hemen Tanzimatı Hayriyeden beri her gün bir kat daha memleketi uçurumdan uçurma yuvarlıyan bu şekli idare bir gün yıkılıp da onun yerine mütenasip yeni bir şekli idare koymazsanız beyhudedir efendiler. Ağlasanız, ne yaparsanız yapınız, bu şekli idareyle bugünkü en namuslu polis, bugünkü en kıymetli ve en cesur jandarma bugünkünden fazla iş göremez. Buyurdular ki; jandarmalar suiistimal ediyor. Efendiler, düşününüz ki, yine bu kürsüden jandarmaya beş aydır maaş verilmediğini; o jandarmanın suiistimalinden bahseden zat söylüyor. Evvelâ yumruğunu kafasına vursun. Çünkü kendisi onun re'si idaresinde bulunuyor. Kendisi icra salâhiyetinde bulunuyor.

Maası niçin verdirmemiştir? Asıl yolsuzluk kimdedir? Onu hikâye eden ve bu kürsüde jandarmanın yolsuzluğundan ve sairesinden bilârahim bahseden zattadır. Şimdi bendeniz diyorum ki, o zat ne yaparsa yapsın, bugünkü şekli idare oldukça bu seyyiatın ıslahına imkân yoktur.

Binaenaleyh Emniyeti Umumiye bütçesi dolayısıyla ne söylenirse söylensin beyhudedir, idare gittikçe bozulacak ve günden güne memleketi harabiye sürükleyecek ve maazallah en yakın bir zamanda çıkarılması hiç mümkün olmayacak bir uçuruma yuvarlanacaktır. Onun için efendiler, madem ki, zararın neresinden dönülürse kârdır; mademki, şimdiki şekli idare bu memleketin derdine deva olmuyor, bundan sonra tesis edeceğimiz şekli idare - ki her hâlde fenalık yapmıyacaktır - o şekli idareyi bir an evvel tesis edelim ve bu dertlerimize bir an evvel nihayet verelim. Şimdi Emniyeti Umumiye bütçesinin heyeti umumiyesi hakkındaki müzakereyi kâfi görerek maddelere geçelim - ki mütalâai âcizanam budur - vakit geçirmeden bu bütçeyi mümkün olduğu kadar kısa müzakere ile intacedelim. Vaktimiz çok kıymetlidir. Bütçeden, paradan, her şeyden kıymetlidir. Memleketimizin yaralarını tedavi edecek kavnin ve teşkilâtı vücuda getirmek lâzımdır.

Bunun için Dahiliye Vekili Beyefendiye bir teklifim vardır, Dahiliye Vekili Beyefendi, Teşkilâtı Esasiye Kanunu mucibince Meclise göndermeye mecbur olduğu kanunlardan bilhassa iki kanunu, Şûralar, Müfettişi Umumilikler kanunlarının müsveddesini hiç olmazsa bir, bir buçuk aya kadar Meclise göndersin, Mecliste münakaşa edelim ve çıkaralım ki, gelecek sene bu kürsüden artık, jandarmaya, polise memura lüzumsuz tecavüzatta bulunmıyalım Meclisi Âli namına Vekil Beyden taahhüt istiyorum. Meclisi Âlinin bu kürsüsünden bu kanunların müsveddesini iki aya kadar çıkaracağına söz versin.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Efendim, bendeniz Emniyeti Umumiye bütçesinin tetkik ve müzakeresi münasebetiyle birkaç kelime arz etmek istiyorum. Heyeti Celilenin malûmu olduğu üzere zabıta memurininin yegâne vazifesi memleketin emniyet ve asayişini temin ve bilhassa sahillerden gelecek kimseler hakkında lâzımgelen takyidatı bihakkin ifa etmektir.

bendeniz bâzı mevsukulkelâm zevattan aldığım haberlere göre bugün Anadolu'nun en mühim kapılarından, en mühim kilidinden olan İzmit'te zabıta memurunun - ki bilhassa başta merkez memuru olduğu halde - polis memurlarının dâhile gelecek eşhas hakkında lâzımgelen takyidatın erbabı namus ve hamiyetten ziyade âmâli milliyeye muhalif olan adamlara teveccüh etmesi lâzımgelirken bunun aksini işitiyorum. Ellerinden gelen hakareti, tas'ip ve işkâli erbabı namus ve hamiyet hakkında reva görüyorlar. Âmâli milliyeye muhalif bulunanlar hakkında maatteessüf lâzımgelen takyidatı bihakkin değil, belki oluorta bile yapmıyorlar. (Pek doğru sesleri) Bir misal söyleyeceğim ki, bunu Fethi Beyefendi de itiraf buyururlar. Bizim Karesi livasında vaktiyle jandarma bölük kumandanlığında bulunan bir zat (İsmi? sesleri) ismine lüzum yoktur. Bursa'ya kadar işgal zamanında geliyor, Bursa'da bir müddet kaldıktan sonra avdet ediyor. Kendisine Balıkesir'de Jandarma Alay Kumandanlığı vekâleti tevdi ediliyor, o da deruhde ediyor ve bu, Bursa'dan giderken Susıgırlık kasabasında arkadaşımız Basri Beyin kulağı işitecek bir merkezde, «Hainler! Memleketi felâkete siz sevk ettiniz, nereye gidiyorsunuz?» diye feryadediyor, yüksek sada ile bağıyor ve oradan Bursa'ya kadar geliyor, tekrar avdet ediyor. Balıkesir'de Jandarma Alay Kumandanı vekâletini deruhde ediyor. Orada Kuvayi Milliye ile alâkadar olan ve Kuvayi Milliye'nin en mühim âmillerinden bulunan zevata karşı elinden gelen hakareti icra ediyor. Yine arkadaşımız İbrahim Bey o sırada mevkuf bir halde, mahsur bir halde kalmıştı. Onun derdesti için bütün mevcudiyetiyle çalışıyor, derdest ettiriyor.

Hulâsa, hatırımda kalan bunlardır. Ha... Livamıza mülhak Dursunbey kazasının eşrafından Kuvayi Milliye ile en ziyade alâkası bulunan bir zat tarafından kendisine hitaben Yunanlılar aleyhine yazılan mektubu Yunan Kumandanlığına teslim ediyor. Bu adam bu kere Ankara'ya geliyor. Ankara'da bizim tarafımızdan vukubulan bir teşebbüs üzerine istiklâl mahkemesine tevdi icabederken İstanbul'a iade ediliyor. Bu inkâr olunacak mesele değildir. Tabii bununla Fethi Beyefendiyi muahaze etmiyorum. Yalnız, bunlar bugün onun idaresi altında, onun vekâleti altında bulunan

bir müdiriyeti umumiyenin, dolayısıyla kendisine taallûku olan bir dairenin ihmalkârlığı neticesi olarak oluyor.

HACI ŞÜKRÜ B. (Diyarbakir) — Asker midir? Başbozuk mudur?

ABDÜLGAFUR Ef. (Devanla) — Askerdir efendim. Bu adam İstanbul'a iade olunuyor. Bundan başka Pirzerin'den Hakkı isminde bir adam kalkıyor, Romanya ve Bulgaristan tarikiyle İstanbul'a geliyor. İstanbul'dan İzmit'e geliyor. Yine polis memurlarından biri tarafından kemalî hürmetle alınıyor. Adapazarı'na gidiyor. Adapazarı'nda bir müddet kaldıktan sonra İzmit'e avdet ediyor. İzmit'te beş on gün kaldıktan sonra mihmandarlık vazifesi eden polis memurları tarafından bunun her türlü masarifi tediye olunuyor ve İstanbul'a müreffehen iade olunuyor. Bundan maksat nedir? Biliyorum.

Üçüncüsü, yine bu İzmit havalisinde böyle erbabı namustan olan bir zat vesikasını almak üzere polis dairesine müracaatında arz ettiğim gibi karakoldan karakola, beyanname vermek bahanesiyle, hakkında lâzımgelen tahkikat ve tetkikat yapılmak üzere sevk olunuyor. Yani türlü türlü müşkülâta mâruz bırakılıyor ve neticede vesika mukabilinde iki lira para alınıyor. Bu niçin veriliyor diye sorulduğunda evet Merkez Memurunun verdiği emir icabıdır, alacağız deniyor. Tekrar tazyik ediliyor. Odun parası olarak alıyorlar. Bugün bunu veren zat ticaretle meşguldür, kendisinin sorulabilir.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Dairei aidesine müracaat etmiş mi efendim?

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Evet efendim müracaat etmiş. Bundan başka dört yüz lirasını çaldırıyor. Derhal polis memuruna müracaat ediyor, benim şu adamdan şüphem var diyor. Taharriyat icra ediniz. Şüphelendiği adamı getiriyorlar. Taharri ediyorlar, para üzerinde çıkıyor. Fakat müddeialehy paranın kendisinin olduğunu iddia ediyor. Neticede Merkez Memuru buna diyor ki : Bu adam namuslu bir adamdır. Katiyen bu gibi fezahati irtikâbetmez. Katiyen bu almamıştır, diyor. Ve bu suretle onu koyveriyor. Aradan bir müddet geçtikten sonra Adapazarı'nda birkaç dükkân açılıp soyuluyor. O dükkânı soyanlar taharri edildiği zamanda neticede evvele dört yüz lira çaldığı

iddia edilen şahıs çıkıp geliyor. O iki dükkânı soyan ve içindeki eşyayı sirket eden adam olduğu anlaşılıyor. Bunu dört yüz lirayı çaldıran adam da haber alıyor. Bir istida tanzim ediyor ve müracaat ediyor. Ona karşı zabita memuru diyor ki : Evet siz haklı imişsiniz. Sizin o vakitki müracaatinizde biz bunun namuslu olduğunu biliyorduk. Bu defa sabit oldu ki, hakikaten bu sabıkalı güruhundan imiş, erbabı fesattanmış. Binaenaleyh; sizin şimdi bu baptaki ifadatımızı dinlemek istiyoruz. Neticede o dört yüz liranın onun tarafından çaldığı sabit oluyor. İş mahkemeye tevdi olunuyor.

HACI ŞÜKRÜ B. (Diyarbakir) — Para ne oluyor, efendim?

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Paranın neticesinin ne olduğunu bilemiyorum. Dâva mahkemeye tevdi olunuyor. Bundan başka yine Adapazarı'nda bizim arkadaşlarımızdan bir zat oraya ticaret için gidiyor. Kendisinin mükellefiyeti askeriyesi yoktur, mükellefiyeti askeriyesi olmadığı halde onu polisler mal bulmuş Mağribî gibi sen askersin, diye tazyik ediyorlar. O tazyik üzerine bize müracaat etti. Bir mükellefiyeti askeriyesi olmadığına dair elinde vesaike olduğu halde bunu tazyik ediyorlar, tahkir ediyorlar, her türlü hakareti yapıyorlar. Bu adam kendilerine üç beş para vermek suretiyle kurtulacağını bildiği halde para vermiyor. Çünkü, rüşvet veren için de, alan için de mucibi mesuliyet olduğunu biliyor. Hulâsa bu adam neticede birtakım vasa ve vesaiti hususiye ile yakasını kurtarıyor. Hulâsa arz etmek istediğim nokta benim bilhassa vâkıf olduğum bu İzmit havalisinde istihdam edilen bütün zabita memurları - ki, içinde istisnaları vardır - vazifelerine karşı lâzımgelen aşkı göstermedikleri gibi vazifelerini de suiistimal ediyorlar. Bununla anladım ki, oralarda istihdam edilenler yine o havalî ahalisinden imişler; askerlikten kurtulmak için bu mesleke dehalet etmişler. Bunlar, bütün zamanlarını işşü işretle, zevk ve safa ile geçirmektedirler. Hattâ otellere misafirler nezdine giderler, orada onlarla beraber işşü işret ederlermiş. Bunu mev-sukulkelm olan kimselerden işitmekteyim. Binaenaleyh, milyonlarla para verdiğimiz halde asayiş temin olunamıyor. Her halde bu mesleke alınacak adamlar alınırken haklarında lâzımgelen tahkikat ve tetkikat bihakkin ifa edilmeli.

Dahiliye Vekâletinden bu münasebetle bu cihetin ıslahını teklif ve rica ediyorum. Mâruzatım bundan ibarettir.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim, asayiş umumiyenin, ıslahatı âmmenin, daha doğrusu halkın hukuku medeniye ve tasarrufiyesinin muhafazası için kuvvei icraiyenin yegâne vasıtası olan zabıta denilen kuvvetin vazifesini bihakkın ifa edemediğini birçok rüfeka emsali âdide ile ispat ettiler. Bendeniz elyevm zabıta denilen polis ve bir de jandarmadan ibaret olan bu iki kısmın elyevm tamamen vazifesini ifa edip etmediğini emsali ile zikretmiyeceğim. Bunu hepimiz biliyoruz. Şu hastalık malûmken çare nedir? Bunun şifası nedir?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Köylü.

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Köylü olabilir. Benim aklıma öyle olmaz, herkesin aklı bir değil ya. Çare düşünceceğiz. İlâç bulacağız. Yoksa bendeniz de arkadaşlarım gibi bin tane misal iradedebilirim. Meselâ; geçenlerde şurada yanlışlıkla bir müfreze gördük. Hücum ettiler. Nereye dedik? Kamçım düştü, dedi. Kamçının aranması böyle mi olur? Bunlar oluyor. Fakat efendiler, çare düşünceceğiz. Çare için de muhterem arkadaşlarım hulâsaten iki şey gösterdiler. Bir kısım arkadaşlar buyurdular ki; bunun çarei yegânesi Tevhit Kanununun kabul ve tatbikidir. Bir kısım arkadaşlar da buyurdular ki; hayır Jandarma Tevhit Kanunu doğru olmakla beraber bilhassa jandarmanın tensik ve ıslahı ve ilmî bir şekle ifrağı lâzımdır. Bendeniz evvelemerde birinci çareden bahsedeyim. Tevhit Kanunu istediği kadar efradını câmi ağıyarını mâni kanun olarak, tedvin edilerek kabul edilsin, bununla hastalığı tamamen teşfiye edeceğimizi zannetmiyorum. Eğer bir kanun vaz'etmekle matlubolan öyle bir tarakkıyatı derhal istihsal edeceğimize kanaatimiz varsa derhal mudıl kanun yapalım. Efendiler gerek geçmişte, gerekse zamanımızda birçok kanunlar vazı ve tedvin edildiği halde neden o kanunlardan beklediğiniz semerat iktitaf edilememiştir? Efendiler zannediyorum ki, bu iki şeyden ileri geliyor; birincisi kanunların zemin ve zamana, muhita, uymamasından, halkın millî ihtiyacatından doğmamış olmasından ibaret kalıyor. İkincisi de, eğer kanun zemin ve zamana muvafık, millî ihtiyactan doğduğu halde tatbik edilemiyorsa ve ondan bir faide

hâsıl olamıyorsa öyle diyeceğim ki, o kanunu tatbik eden eller ehil değildir. Nâhildir. Binaenaleyh efendiler, Tevhit Kanunu kabul edilip de mükemmel bir kanun yapmakla bunu tatbik edecek eller hangileridir? Yine şimdi bu kanunla jandarma ve polisi birleştirdik, yahut deyiniz ki, mevcudolan jandarma efradını ve polisi çıkarttık. Yerine ehliyetlisini aldık. Kimden? Onlar da efradı milletten değil mi? Bunu nereden alacaksınız? Terakkıyatı içtimaiye denilen şey, acaba meşrutî kanunlardan mı hâsıl olmuştur? Yoksa bir memleketin ricali evvelemerde memleketin terbiyesine, kavanini iktisadiyesine hürmet ederek, riayet ederek, içtimaiyatını nazarı dikkate alarak ahrarane kanunlar mı vaz'etmiştir? Eğer öyle kanunlarla derhal terakkıyat husule gelseydi; hepimiz kanun yapardık. Demek istiyorum ki; bendeniz, Tevhit Kanununu kabul etmekle polis ve jandarmalardan çıkaracaklarımızın yerlerine yine alacağımız efradı millettendir. Efendiler; şekavetin azalmasını istiyor muyuz? Efendiler, polisin, jandarmanın bihakkın vazifesini ifa etmesini arzu ediyormusunuz? Beş bin jandarmanın, seksen bin jandarmaya iblâğına uğraşacağımıza on bin mektep açın jandarmaları bine indirin.

Dr. TEVFIK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — O halde bütçeyi kaldıralım.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Doktor Bey, istical etmeyiniz. Ben asabiyim. Ama siz de asabılık gösteriyorsunuz. Bendeniz demek istiyorum ki; şekavetin, asayişsizliğin esbabında cümleliz müttefiksınız ki; o da cehalettir. Bu cümlemizce malûmdur. Demek istiyorum ki; eğer efradı milletin terbiyesine şimdiye kadar çalışsa idik, ne şekavet bu dereceyi bulurdu. Ne de bu kadar zabitanın adedini arttırmaya lüzum kalırdı. Şimdi zamanı mıdır? Şimdi mekteple mi uğraşacağız? Rica ederim, efendiler ben; yirmi sekiz senedir memuriyetle uğraştım. Hep şimdi zamanı mıdır denildiğini duydum. Ne zaman bunun zamanı gelecektir? Maarif meselesi mevzuubahsolduğu zaman, zamanı değil, onun zamanı değil, bunun zamanı değil. Eğer böyle gidersek o zamanı hiçbir zaman yakalayamayacağız. Efendiler, polis ve jandarmaların muntazaman ifayı vazife etmesi ilim ve ihtisas meselesidir. Darılmayınız rica

ederim, kendim gidiyorum, jandarma kumandanı beye ve polis müdürü beye, bu adam iyi adamdır, tanıyorum diyorum. Kaydediyorlar, rica ederim artık bu jandarma ve polisten ne bekliyorsunuz?

Sonra yine kendim için söylüyorum, başkası için söylemiyorum. Rica ederim memlekete girerken şurada polis bana nereden geldin diye sordu, babamın ismini sordu, sonra canım sıkılmaya başladı. Peki efendiler, babamın adını sorarken canım sıkılırsa, haddine mi düşmüş benim arabamı arayıp da rakı nakledildiğini anlyabilsin? Nakli hamir ve arak eden yok mu? Keskin'den gelen, rakı getiren rüfeka bizde yok ya, diğerleri hakkında söylüyorum. Bu açıktır. Keskin'den geçenlerin yüzde sekseninde nakli hamir ve arak mevcuttur. (Handeler) Efendiler, böyle olmadı mı? Efendi kanun vardır diye, polis gürecek arabama da, ne var o sepette diyecek, haddine mi düşmüş yapabilsin?

ÖMER LÜTFİ B. (Karahisarı Sahib) — Meclis âzaları yapın, bu mümkün müdür?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Aman efendim, ne yapalım, ben yapıyorum. Kendim için söylüyorum.

HACI ŞÜKRÜ B. (Diyarbakir) — Siz de âzasınız.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Ne yapalım, kendime söylüyorum. Bu hitabı. Şimdi polis benim arabamı, eşyama aradı mı, kıyamet kopar. Ne yaparsın efendim? Teneffü esastır. Nakli arak için demiyorum. Duruyorum, duruyorum da bir vesile buluyorum. Emniyeti Umumiye Müdüriyetine fılânca polisi tecziye edeceksin diyorum. Demek istiyorum ki efendiler, kanuna bilhassa münevveran da hürmetkâr olmalı. Kanununun tatbikini...

SÂMİ B. (İçel) — Böyle söylenmiş bir şey yoktur.

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Beyefendi çıkar söylersiniz.

Demek istiyorum ki kanununun tatbikatında polis ihmal eder. Fakat biraz da o kanuna hürmetkâr olmak lâzımdır. Mutlaka o kanununun icrası zabitanın, polisin emrine tâbi kalmamalıdır. Kendimiz de tâbi kalmalıyız. Bir misal arz edeyim. Efendiler fakat bu misal iyi değildir.

REİS — Mazhar Müfid Bey devam ediniz. (Devam, devam sesleri)

NECİB B. (Ertuğrul) — Temin etmek istediğimiz âsayaşın ne gibi şartlar dâhilinde temin ve ne gibi şerait tahtında ihlâl edildiğini anlamak için mümkünse dâhile, köylere ve kasabalara atfı nazar edelim. Şüphesiz köyler memleketin en asayaşlı mahalleridir. Yalnız Hükümet memurları uğramasın, Şu halde halkın asayaşısı için o kadar çok çok teşkilâta ve mercilere lüzum yoktur. Mercinin taaddüdü maslahatın fevzini mucibolur. Bir asayaş için birçok merciler, jandarma mercii, polis mercii, inzibat askeri ilââhirihi... Namında birçok mercilere zavallı halk mâruz kalıyor. İnsan nereye müracaat edeceğini şaşıyor. Hele biçare halk nereye gideceğini şaşıyor. Bunu hazmetmeye mecbur oluyor. O vakit bu kadar mercilere rağmen yine çarşı ortasında at koşturanlar, adam çigniyenler noksan değil. Bizi bu süsten vazgeçiren hiçbir şey yoktur. Şu halde bu teşkilât bir süsten, bir ziynetten ibarettir zannederim. Bizi bu işlerden vazgeçirmiyen en birinci âmîl ülfet ve nazarıımızın alışıklığı. Canım bu nasıl olur? Polis olmazsa polissiz olur mu? Bu asrı medeniyette bu teşkilât olmazsa olur mu? Göçebe halinde yaşıya-cağız. deniliyor. Halbuki en doğrusu halkın rahatını istersek gölge etmiyelim. Başka ihsan istemez. Köylerde köy ağalarının köy teşkilâtının nüfuzu çok olduğu zamanları bendeniz eskilerden, ihtiyarlardan dinledim. Her halde o zamanlar daha haysiyetli, daha müdebbir ve memleketin hürriyet ve asayaşısını teminde âmîl olan adamlar vardı. Memleket dâhilinde ne vakit ki her işe bir merci bir teşkilât çıkardık, halkın işini kendimiz yapmak iddiasına kalktık, köyün en şerefli bir adamını gitti bir jandarma neferi tahkir etti. Bittabi böyle ola ola erbabi haysiyet sesini çıkaramaz oldu ve sesini çıkarsa da işittiremez oldu. Bendeniz de diğer arkadaşlarımızın bazıları gibi meselenin sistem meselesi olduğuna kaaniim. Her iş için şüphesiz bir teşkilât lâzım, bir makina lâzım. Çıkarmak istediğiniz mahsul mutlaka harman makinasından çıkar. Kumaş fabrikasından şeker çıkmaz, sonra öküz arabasına beygir koşulmaz. Binaenaleyh istediğimiz şey temini asayaş ise asayaşın ne gibi şerait tahtında temin edildiğini düşünelim. Demin de arz ettiğim gibi, asayaşın şeraiti temini; köye asayaş memurlarının gitmemesi, uğra-

mamasıdır ve hattâ kasabalarda da olmaması daha iyidir.

FEYZİ Ef. (Malatya) — Şu halde polis ve jandarmayı kaldıralım.

NECİB B. (Devamla) — Bâzi arkadaşlar da diyorlar ki; maarif yok, halkın hazırlığı, yok, tenevvür yok. Bu sözleri işitince bendeniz; geçen sene Dahiliye Müsteşarı sabıki Hamid Beyin söylediği sözleri hatırladım; Hamid Bey şöyle diyordu: «Evvelâ yüzmek öğrenin, ondan sonra denize girin...» doğrudur. Öyle ise evvelâ ne yapmak lâzımdır? Halkı alıştırmak istediğimiz şey neyse onun içerisine koyalım... Tabii bakkal dükkânında demirecilik öğrenilmez. Demirecilik öğrenmek için bittabi o adamları demirei dükkânının içine koyacağız. Halk idaresi için de halka o sistemi bahşetmek lâzımdır. Tabii bu işin mebadisinde de birtakım yolsuzluklar olur. Fakat ondan tevellüdedecek zararlar, şimdiki zararların yanında az kalır. Şimdiki zararlar, şimdiki ezilmeler, şimdiki mezalim ve tahribat şüphesiz daha fazladır. Tabii memlekette bir inzibat teşkilâtı lâzımdır. Fakat böyle muhtelif namlarla, muhtelif mercilerle teşkilâta ihtiyaç yoktur. Böyle bir teşkilâta taraftar değilim. Bu bütçenin heyeti umumiyesinin reddine taraf tarım.

CAVİD B. (Kars) — Mâruzatım esas bütçe üzerine olmakla beraber, Mazhar Müfid Bey arkadaşımız bir mesele çıkardı ve onun üzerine söz söylemekliğim lâzımgeldi. Arkadaşlar, bu Meclise gelen her arkadaş tertemiz bir mazide yaşamış, memlekete hizmet etmiş ve ondan sonra intihab olunmuş ve buraya gelmiştir. Binaenaleyh arkadaşımızın söylemiş olduğu nakli hamır ve arak meselesi, Meclis âzası üzerine bir şin teşkil eder. İcimizden bunları bilenler kimlerse, Divanı Riyasetten de tahkikini rica ediyorum ve icabederse Heyeti Umumiye de karar verir, söyler ve ispat ederler. Bunu yapan her hangi bir arkadaşsa, onun cezası verilir. Bunu yapmak gerek bu zaman için ve gerekse istikbal için bize bir vazifedir. (Çok doğru sadaları) Yoksa evlât ve ahfadımız bize lânet eder; babalarımız, ilk Meclisi Millîde rakı tüccarlığı etmişlerdir diye, bu hal bize bir yüzkaralığı olur. Bu hususun tahkikini Divanı Riyasetten de istirham ederiz.

REİS — Müsaade buyurulursa, Divanı Ri-

yaset bunu bilemez, meseleyi bilen varsa Divanı Riyasete ihbar eder, Divanı Riyaset tetkik eder ve neticeyi Heyeti Aliyenize arz eder.

CAVİD B. (Devamla) — İkinci mâruzatım; esas bütçe üzerinedir. Malûmuâliniz efendiler, bir memleketin emniyeti umumiyesi müteakibi olur. Bir kere halk kendi kendinin emniyetini, kendi kendinin itimadını tanzim eder. Bunu tanzim edemiyenlere karşı da kanunun cebir ve tazyiki icrayı tesir eder. Binaenaleyh ben de bu noktai nazardan Ragıb Bey arkadaşımız gibi; memleketin tarzı idaresi hakkında kabul ettiğimiz kanunun bir an evvel tatbiki taraftarıyım. Eğer bu tarz tatbik edilirse; köyler, kazalar, şehirlere kendi kendilerine hâkim olurlarsa vekayi azalır. Bu suretle emniyet memurlarına olan ihtiyaç da bittabi tenakus etmiş olur. Tabii bir miktar memura da ihtiyac olacaktır. Bu memurların hüdaî nabit haliyle bugünkü vaziyetleri, artık herkesin gözü önündedir. Bunları tekrar tekrar söylemekten bir faide yok. Bunun ıslahı şüphesiz, Mazhar Müfid Bey arkadaşımızın Heyeti Umumiyeden istediği şeyle, yani polis ve jandarma mekteplerinin vücudu ile kaimdir. Gerek polis ve gerek jandarmanın esaslı bir tarzda talem ve terbiye ile yetişmemiş olması memlekette bu felâketleri muciboluyor. Necib Bey arkadaşımızın söylediği söz pek ağırdır: Bir köyde asayiş bozulmaz. Emniyet mevcudolur, elverir ki o köyde asayiş memurları, Hükümet memurları gelmesin diyor. Bu ifade asayiş ve inzibat memurları için çok ağırdır. Binaenaleyh bendeniz Emniyeti Umumiye bütçesinin Muvazenei Maliye Encümeni tarafından ilga edilmiş olan mekteplerin fashının kabiliyeti icraiyesi ve mekteplerin de kabiliyeti küşadı fikir ve kanaatindeyim.

Yeni encümen yeni bütçede birtakım esaslı maddeler kabul etmiştir ki bu maddelerin bu sene için ihmali de mümkündür. Gelecek sene için ihtimal ki daha müsait haller bulunur da yeniden bu esaslar kabul edilebilir.

Bendeniz bütçenin heyeti umumiyesinin tetkikinde bâzi şeyler buldum. Meselâ yüz altmış dördüncü fasılda dört yüz liralık mefruşat bedeli var. Bu senelik bu dört yüz liradan sarfınazar edilebilir. Mebus arkadaşlar kuru tahtada oturuyorlar; polis arkadaşlar, müdür arkadaşlar da tahta kanapede otursunlar. Ke-

zalik tamirat ve inşaat faslında bin beş yüz lira kabul edilmiştir. Bu bin beş yüz liranın da beş yüzü pek mübrem ihtiyacat için bırakılarak bin lirası ifraz olunabilir. Yüz altmış yedinci faslında mefruşat için bin lira kabul edilmiş; bu bin lira da bu senelik kaldırılabilir. Sonra meç ve esliha bedei namıyla iki yüz lira yerine beş yüz lira konmuştur. Mademki yeniden polis alınmıyor; eski polislerin de meçleri vardır, varsın biraz eskice olsun, zararı yok. Bu parayı da bu suretle bu senelik iktisadedebiliriz. Bendenizin bu suretle bulduğum tasarrufatın yekûnu iki bin dokuz yüz liradır. Bu iki bin dokuz yüz lira da mektepler faslına konulursa mektepler için alınan üç bin yedi yüz lira kadar bir paranın mühim bir kısmı temin edilmiş olur.

Mektepsiz polis yürümez efendiler. Halihazırdaki şekilden şikâyet etmiyelim, bu şekli ıslah için mektep açalım. Bu sene ıslah edemezsek gelecek sene inşallah ve hiç olmazsa biraz salâh vücuda getirmiş oluruz.

Sonra efendiler böyle talim ve terbiye görüp yetiştirilen polisler, eski teşkilâtın içerisine girerlerse az zamanda epey bir tahavvül husule getirebilirler. Onun için bendenizin kanaatim, tahsilden sonra yetişecek polislerle meselâ münavebe ile bir vilâyetin polis teşkilâtı yenilenmeli ve öteki sene bu tarz başka bir yere tatbik edilmeli, bu sureti tahsil ile az talebe yetişmekle beraber eskiler de yeni yetişenler arasında ıslah edilmiş olur.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim dün bendeniz Emniyeti Umumiye memurları hakkında bâzı sözler söylemiştim; bugün biraz evvel söz söyleyen rüfekamızdan Ragıp Bey, - gerçi isim zikremetdi - fakat benim için bir kere kendi vazifemizi ifa etmiyoruz, sonra da bütün memurların üzerine hücum ediyoruz dedi. Bir defa müzakerenin tarzı itibariyle, bütçe müzakeresinde - mevzuubahis hangi bütçe ise - o daireyi temsil eden bir vekil vardır. Ve benim tenkidatım da tabii oraya mâtuftur. Ben memurini yegân yegân muatebe edemem ve usul de buna müsait değildir. Binaenaleyh nasıl ki bir ordunun kazandığı zafer o ordunun kumandanına aidolursa, aynı veçhile bir daire memurinin muvaffakiyatı da o dairenin âmirine racidir. Bittabi tenkidat da aynen oraya mâtuftur.

Dünkü söylediğim sözler meyanında bir nokta yanlış anlaşılmasın, bu itibarla birçok şeyler işittim. Bendeniz demiştim ki, memurun vazifesini ifa edemiyor. Ve bunları da birer birer misallerle izah etmiştim. Bu hal, memurinin vazifelerini ifa edememeleri, ister sistemin bozukluğundan ve isterse memurinin şahsi kusurlarından her neden mütevellidolursa olsun bunu memurinin umumuna teşmil etmek doğru olmaz. Ve umuma teşmil etmek muvafık olmayacağı için elbette bunların içinde namusluları da var demiştim. Bu sözlerimle ekseriyetin namussuz olduğunu iddia ettiğim, bâzı arkadaşlar tarafından söylendi. Bendeniz bundan evvel Dahiliye Vekâleti bütçesinin esnayı müzakeresinde namus meselesini ayırmıştım. Namusu şahsi, bir de namusu idari meselesi vardır. Vazifesini hakikaten ifa etmiyen, ister ötekinden korkarak ve ister berikinden çekinerek vazifesini ifa etmiyen bir memur, namusu idari sahibi değildir efendiler. Onu yine iddia ediyorum. Yoksa şahsa bir tecavüzüm yoktur. Ve esasen hiçbir mebus namusu şahsi hakkında bir şey söyleyemez. Bunu tazvih ettikten sonra efendiler bendenizin bidayette söylediğim veçhile bunlar dairenin âmirine aittir. Elde bulunan bütçe itibariyle o bütçenin içinde birçok ıslahatı bize tevdi edebilirlerdi. Bittabi bu suretle hareket edilmiyor. Malûmuâliniz biz burada yeni bir teşkilât yapmış idik, evvelce burada bir Hükümet mevcut değildi. Şimdi ise bir merkez teşkilâtı yapıldı. Bu suretle birçok yeni memurlar alınmıştır. Rica ederim bu yeni memurlar alınırken, hangi şeye riayet ettik, seçtik mi? Yani memleketimizde iş arıyan zevat azmı idi ki, selleme hüsselâm rasgelen memuru aldık. İsim zikretmek istemiyorum. Fakat Trabzon mebusları bilirler. Eskişehir'de meyhane ve hattâ umumhane açtığı için polis mesleklerinden tard edilen bir adam Samsun'da merkez memuru olmuştur. Şimdi de rejî memuru oldu. Bunu icab-ederse tekzibetsinler. İşte Canik Mebusu Süleyman Bey.

SABİT B. (Kayseri) — Müfettiş oldu efendim.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Şimdi rica ederim, bu tarzda bir dairenin esasen fena idaresi dolayısıyla kovmuş olduğu bir memuru alıp da siyaset itibariyle en mühim bir mevki olan

ve merkezi - Anadolu'nun kilidi bulunan Ca-
nik'e polis müdürü veya merkez memuru yapmak
ne kadar doğru bir idare eseridir? Binaenaleyh
Müdüriyeti Umumiyenin elinde islahat yapmak
için vesaiti yoksa hiç olmazsa âzami olarak iyi
efrattan teşkil etmesine çalışabilir. Onun için
bendenizin tenkidatım buna mâtuftur. Efendiler
Avrupa'da bir hizmetçi bile bir mahalle girip
de hizmetçi durmak istediği zaman ondan ev-
velki bulunduğu mahalden elinde bir vesika bu-
lunmadıkça bir yere koymazlar, biz ise buradan
kovulani maliyeye alıyoruz. Oradan kovulani
- belki hırsızlıkla - rüsumata alıyoruz. Oradan
kovulani öbür yere alıyoruz. Bizim yaptığımız
tenkihat budur. Biz Emniyeti Umumiye bütçesi-
ne bir buçuk, iki buçuk, beş milyon lira koyup
da her türlü islahatı yapın diyecek vaziyette
değiliz. Fakat mevcut içinde birçok islahat yapı-
labılır. Size bakın bir misal söyleyeyim. Arka-
daşlar birçok şeyler söylediler. Zannederim Ne-
cib Beyin buyurduğu bir anane meselesidir. O
ananeden ayrılamıyoruz. Ona Babiâli zihniyeti
derler. Bizim eski zihniyetimizdir. Ondan bir
adam sağa, sola gidemiyoruz. Ne ise o teşkilâtı
aynen alıp getirdik. Bu sefer dairei intihabiye-
nie gidip avdet ederken Kastamonu'ya gitmiş-
tim. Kastamonu'da bir aralık müzaheret bölük-
leri diyerek atlariyle, silâhlariyle bir kısım ef-
rat celbedilmişti. Bu meyanda namus belâsı bi-
risini katletmiş ve dağa çıkmış bulunan bir
adam dehâlet etmiş. Zaten böyleler affedilmişti.
Kastamonu'da bir kazanın asayışı buna havale
edilmiş. Kastamonu İstiklâl Mahkemesindeki rü-
fekam söylediler ki, bu adamın mintakasında
bir tek firari nefer kalmamıştır. Ve en ufak bir
hırsızlık olmamıştır. Binaenaleyh orada bulunan
kaza heyeti zabıtasının yapmadığı vazifesini o
ifa etmiştir. Çünkü vazifesini namuskârane ifa
etmiştir. Sonra müzaheret bölükleri orduya
alınmaya başlandı. Bu adamı tabii istemişler,
fakat bu adam demiş ki : «Efendi beni buradan
alırsanız ben burada birçok kimseleri yakaladı-
ğım için ailemi keserler» Kastamonu Valisi, İstiklâl
Mahkemesi âza ve reisleri ve sair bu işle
alâkadar olanlar makamı aidinden rica ettikleri
ve bu adam gelmez, teslim olmaz, dağa çıkar dedik-
leri halde tesiri olmaz. Hiç olmazsa burada asayışı
muhafaza etmiştir. Çavuş veya onbaşı olarak
burada bırakmış denildiği halde tesiri olmamış-
tır. Askere alınmak istendiği için dağa çıkmış-

tır. Ondan sonra Hükümet bunu yakalamak için
arkasından müfrezeler göndermiştir. Şimdi bu
neden ileri geliyor? Arz ettiğim gibi, bir ana-
neye riayetten ileri geliyor. Biz mevzii usullere
riayet etmiyoruz. İstiyoruz ki, burada tatbik et-
mek istediğimiz şeyi gidelim tâ Van vilâyetinde
de tatbik edelim. Yapmış olduğun işten fayda
beklemek istediğin zaman onu nerede temin edi-
yorsan orada yapmak lâzımdır. Bunlar efendi-
ler yapılmamıştır.

Şunu demek istiyorum ki; mevcut polis me-
murları bir usule tebean alınmamıştır. İhtimal
sellemehüsselâm alınmıştır. Binaenaleyh vazife-
lerini hakıyla ifa edemiyorlar. Bendeniz dün-
kü mâruzatımda da söylemiştim ki, eğer bugü-
ne kadar devam eden şekilde yine devam ede-
cekse buna lüzum yoktur. Efendiler Emniyeti
Umumiye neyi temin ediyor? Temin ettiğini bana
söyleyiniz. Yoksa birçok yolsuzluklar olu-
yor. Gerek kanunu ihlâl suretiyle ve gerekse
sair suretle ihtimal tatbikatta hiçbirisine mâni
olamıyor. Daha benim bildiğim bundan ibaret
değildir. Arkadaşlar rakıdan bahsediyorlar, onu
nakleden arabanın gümrüğünü polisler alıyor-
muş ve polislerden satınalan adam mevcuttur,
eğer isterseniz bugün o adamı tutup getireyim.
Bu tarzda hareket eden bir memuru, bir refiki-
miz söylüyordu. Bir polis memuru bir polis mü-
dürünün evinde rakı çıkardığını ve bu bapta
vesaik elde ettiğini ve bunun üzerine lüzumge-
len makamata müracaat etmiş olduğundan do-
layı polis müdürü o memuru taretmiş bu-
nun üzerine memur üç mazbata yapmış birisini
Meclis Riyasetine, birisini Dahiliye Vekâletine
göndermiş, birisini de Emniyeti Umumiye Mü-
düriyetine göndermiş, altı ay olduğu halde
öteki adam sürünmüş, köyüne gitmiş öteki me-
mur hâlâ yerinde duruyor. (Kim söylemiş sa-
daları) hangi arkadaşım söylemişti bilmiyorum.
Evet onu da bulur getiririm, gidip Dahiliyeden
bu raporun suretini alıp bana getirecekti. Fa-
kat henüz getirmemiştir. Tabii arkadaşım ya-
lan söylemiyor. Onun sözüne itimaden söylü-
yorum. Binaenaleyh yapılan şikâyetler ve ka-
bahatleri sübut bulan memurlar azledilip ceza
görmüyor ki, diğerleri de mütenebbih olsun.

RİFAT B. (Tokad) — Polislerin vazifesini
tabii bir kanunla tâyin ve tesbit edilmiştir.
Bendeniz değil bu sıralarda öteden beri polis-
lerin bir dakika bile vazai asliyeleriyle işgal

ettiklerini şimdiye kadar görmedim. Mutasarrıf ne derse ona tâbidir. Birisi mutasarrıfın kapısında emirber neferi, eve gittiği vakit bahçıvan neferi. Vazife yok. Hani valilere, mutasarrıflara eskiden jandarma veriyorlardı, memleketin inzibatıyla polisi işgal ederdi. Şimdi valinin kapısında emirber, bahçesinde bahçıvan sonra şubelerin angaryası. gel araba getir. Hâğa huzurdan, eşek getir, at getir. Şunu, bunu getir velhâsıl her şey için polis; polisler mahalle arasında at arar, deve arar; bu suretle meşgul. Ötede birisi öldürülür, beri tarafta hırsızlık olur, polis aramın yok. Nerede? Eşek arkasına gitmiş. Dahiliye Vekili Beyden üç sual soracağım. Bir de polisleri işgal eden bir şey de belediyede içtima için âza çağrılacak. Eşrafı memleket çağrılacak, bir çeşme yaptırılacakmış, bir şey varmış, bilmem kule yapılacakmış. Bir defter yaparlar üç yüz isim var. Polise verilir, polis gider, mahalle mahalle o adamları getirir. Sekiz polis bu işe dağılır. Ertesi gün mutasarrıf çıkar filânı getir, filânı getir bu suretle polis katiyen, katibeten âsayiş ile iştigal etmez. Ve ettiğini görmedik. Onun için Dahiliye Vekili Beyden üç sual soracağım. Birincisi polisler valilerin, mutasarrıfların yanına emirber olarak verilir mi verilmez mi? Yani kanun buna müsait midir?

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Bir rivayette verilir, bir rivayette verilmez.

RİFAT B (Tokad) — Polisler Hükümetin ve valilerin mübaşirleri midir? Her istediği şeyleri bunlar mı getirecektir. Cemiyetlere toplamak mahallelerden adam toplamak polislerin vazifesi midir? İkincisi ciheti askeriye için lâzım olan araba, hayvan, deve, öküz ve sairiyi getirmek de polisin vazifesimidir? Bu vazifelerden sonra emniyet ve âsayiş kimler bakacaktır? Kasabada bulunanlar bu gibi işlerle iştigal ediyorlar şu halde beyhude masraf ediyoruz. Bu üç sualin cevabını isterim.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim Emniyeti Umumiye bütçesi müzakere edilirken rüfekayı muhtermeden birçok zevat polis memurlarının polis meslekinin memkelete ne dereceye kadar nâfi olabildiğini anlattılar. İzah ettiler ve bâzı rüfeka da müşahhas ve maddi birtakım delâil ile bu mesleke aidolan dikkat gözlerini celbetmekte gecikmediler. Bendeniz ıslahı icabeden şubei idarenin yahut meslekin yalnız

polis, yalnız jandarma şubelerinden ibaret olduğuna kaani değilim. Bu şubeler filhakika **Hükümet mefhumu düşünülünce bu mefhumun şekli zâhırısı ve aleti icraiyesi noktai nazardan en evvel hatıra gelen şubelerdir.** Fakat bir idare makinasının bâzı aksamında görülen sakatlık **o idare makinası umumiyetle durdurduğu gibi o sakatlığı tevlit eden de yine bu makinanın heyeti umumiyesi, daha doğrusu motorudur.** Arkadaşlarımdan birisinin pekâlâ ifade buyurdıkları veçhile mesele bir iki polis memurunun yaptığı fenalık meselesi değil, bu meslekin bugün aldığı mahiyettir. Ve asıl bu mahiyettir ki mucibi tenkid, mucibi muaheze olmak lâzımgelir. Zaman zaman huzuru âlilerinde arz ve tekrar ettiğim veçhile bizde bozuk olan, ıslahı icabeden yalnız bir şey vardır. O da zihniyet... Bu zihniyeti kendimizin sakın olduğumuz Asya toprağına göre ıslah etmek mecburiyetindeyiz. Meşrutiyetten sonra polis meslekinin eşkâli zahiriye itibariyle kat'ettiği mühim terakkiyat hatveleri vardır ki bunu inkâr edemem. Bilhassa bizim polisler ve polis mesleki, muhitlerinin icabatı tarihiye ve içtimaiyelerine tâbi olmak zaruretinde bulunan Avrupa polislerine eşkâli zahiriye ve merasim itibariyle hayli yaklaşmışlardır. Hat-tâ bu hususta İstanbul polisi Anadolu polisinden daha ziyade müterakki, daha ziyade şayanı şükran idi. Onların noktai nazarına göre bugün her şubei idarede görüldüğü gibi bilhassa polis meslekinde daha fazla görüldüğü gibi bu tebeddülât, polisin zihniyetini bozmuş, polisi Asyalı, Şarklı olmaktan çıkararak Garp-lı bir hale getirmiştir. Efendiler; kablemeşrutiyeye biz öyle polisler tanırız ki bu polislerin saiki muvaffakiyeti temennadan, eşkâli zahiriyeden ve saireden ibaret değildir, halkın ruhuna, mâneviyatına ve ahlâkına fevkalâde mutavaat etmelerinden ibaretti. Bizde Sarıko-miser dedikleri bir adam vardı ve başbaşa bir adam idi. Ve bugün parmak izi ile meşgul bulunduğunu işitiyorum. İşte bu bir adam ko-ca bir livanın merkezini yalnız başına idare eder ve polis vazifesini ifa ederdi. Fakat bu adam; bu zat meslekinde eşkâli zahiriye ri-ayet etmekten ziyade halkın ruhiyatına istinadetmiş ve bu ruhiyata istinadetmek sayesinde ki halkın ruhunu, kalbini ve her şeyirî kazanmıştır. Efendiler bizde tebdili icabeden şey

zihniyettir. Taklit meselesidir. Bizim sebebi felâketimiz budur. Jandarma ve polisin tevhidî hakkındaki kanun bütçe müzakeresinden sonra veyahut müzakeresi esnasında Heyeti Celilenizde tetkik ve müzakere olunacak. Efendiler aynı vazife ile mükellef iki âsâyiş kuvvetinin muhtelif kavanini, muhtelif nizamâtı olmaz. Jandarma başka, polis başka değildir. Bunların her ikisi de âsâyiş, emniyeti temin vazifesiyle mükelleftir. Bilhassa jandarma ve polisin ruhuna nüfuz edebilmiş, işliyebilmiş olan müessirâtı hariciye her halde temizlenmek, jandarma ve polis mahiyeti hakikiyeleriyle kalmak ve her halde ıslah edilmek lâzımdır. Yoksa polisin ıslahına, memleketin ıslahına ve sairine atfî ehemmiyet etmeleri bir faideyi müntic olmaz. Yalnız kuru erkam ile ve müzakere ile işğal edersek verdiğimiz paralar yine birtakım mâsuminin göz yaşlarının akmasına ve yine birçok zulümlerin icra edilmesinden başka bir şeye yaramaz. Bunun için efendiler bilhassa bu vesileden bilistifade tekrar etmek istiyorum ki gerek polis ve gerek jandarmalar içinde bulunduğumuz Heyeti İctimaiyenin nasıl bir Heyeti İctimaiye olduğunu nazarı itibâra alarak zihinlerinden biraz fedakârlık yapsınlar, fikirlerinden biraz fedakârlık yapsınlar. Avrupa eşkâlî zahiriyesine tâbi olmaktan ziyade bu halkın itiyadatına, mâneviyatına, ahlâkiyatına, içtimaiyatına mutavaat zarureti kendilerinde duysunlar. Ve bu duyguyu da aledderecât Dahiliye Vekâleti Celilesi her fırsattan bilistifade tekrar tekrar ifazaya himmet buyursun. Yoksa, böyle olmazsa polis mahiyetinden, yani Şarka ait Asyalı polis mahiyetinden çıkar. Maddî mevcudiyetahr ve maddî bir mevcudiyetle zulüm aleti olmaktan ibarettir. Ve başka da bir şeye yaramaz. Benim esasa ait mâruzatım bundan ibarettir.

EMİR Pş. (Sivas) — Rüfekayı muhtereme bütçe müzakeresi münasebetiyle...

AVNİ B. (Saruhan) — Müzakere ettiğimiz otuz sekiz bütçesi mi? Yoksa otuz dokuz bütçesi mi? (A, a, sesleri)

EMİR Pş. (Devamla) — Arkadaşlar, teşkilât ve idaremiz hakkında muhik olarak birçok söz söylediler. Yalnız bunun esbabı hakikiyesi ve avamili hakkında beyanı mütalâa buyurulurken ve esbabı hakikiyesi taharri edilirken hakiki bir idareye, ciddi bir asayişe mazhariyetin neye

mütevakkıf olduğu teemmül buyurulursa teşkilâtteki noksanıyet tecelli ve teecessüm eder. Günlerden ve aylardan beri Meclisi Âlinizi işgal eden mesailin bir kısmı mühimmini izah ve istizah teşkil ediyor. Ve maalesef bunlar tekrar tekrar aynı kürsüden söyleniyor. Zapta geçiyor. Vekilleriniz istizah ediliyor. İstizah esnasında, yine tekrar ediliyor. Fakat netice itibariyle hiçbir fayda vermiyor. Bilâkis zarar tevlidediyor. Ve belki daha birtakım müzakeratımıza mâni olarak birçok mühamı unurun geri kalmasına sebebiyet veriyor. Bendeniz, bozukluk ve makinadaki olan işlemezliğin esbab ve avamilini, her türlü inkilâbata rağmen hiç değişmiyen teşkilâtımızda buluyorum. Otuz iki senelik tecrübemle buna kanaat etmişimdir. Ankara'daki teşkilâtımızı yaptık, fakat maalesef heyeti icraiyeimizin vazife ve salâhiyeti ve sureti intihapları hakkında yapılan kanunun noksan kalmasıyla ve bilâhara Heyeti Celilenizin de Namzetlik Kanununu kabul etmesiyle rubu kanun rahnedâr edilmiştir ki, mucibi şikâyet ahvalin işte bundan tevellüdettiği kanaatindeyim. Ve bunu delâil ile ispat edebilirim. Mucibi iştikâ ahvalin noksan teşkilâtımızla beraber namzetlik usulünü kabulümüzden mümbais olduğuna şüphe yoktur. Şu halde bu gibi fenalıktan Heyeti Vekilemiz mesul olmakla beraber Heyeti Celileniz acaba mesul değil midir? Zannederim ki, Heyeti Celileniz de mesuldür. Çünkü teşkilâta aidolan kanunu ikmal etmiş bulunmuyorsunuz. Bu teşkilât kanunumuzun lüzumu her vesile ile dermeyan edildiği halde her nasılsa ehemmiyet verilmiyor. Bu yüzden görülen fenalıklardan da müşteki bulunmaktayız. Heyeti Celileniz Teşkilât Kanunumuzu ikmâl edecek, Namzetlik Kanununu kaldıracak yine bu halin devamına imkân bırakmayacaktır.

REİS — Emniyeti Umumiye bütçesinden bahsediniz.

EMİR Pş. (Devamla) — Âsâyiş umumiye-den ve emniyeti umumiyeden bahsediyorum. Söylenen sözlerin saiki, membaı odur. Bilmünasebe Şeytanla Hızırın beraber arkadaş olarak seyahate çıktıkları hikâyeyi arz etmek isterim. Hızır Şeytana demiş ki, her fenalığı sen yapıyorsun. Şeytan inkâr etmiş ve bana isnadediyorlar, sana göstereyim demiş? O sırada bir bakkal dükkânının önüne gelmişler. Şeytan pekmez küpüne bir çöp batırmış. Yanındaki berber dükkânı

kânında olan kanaryanın teline çalmış. Bakkalın da bir kedisi varmış. Kedi o kanaryayı avlamak için gözlermiş. Kanarya tatlıyı yemek için kafasını çıkarır, pekmezden yemeye başlar bu halden bilistifade kedi kanaryaya pençesini atınca kafasını koparmış. Kanaryanın kafasının koparıldığını gören berber, dükkânın sığığını alır, bakkalın dükkânına hücum eder her ikisi de münazaa ederler ve bu münazaa arasında birisi ölür. Hızır Şeytan da bunları seyrediyor. Her gelen Şeytan gözün kör olsun diyor.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bizim ki, de bu mesele gibi mi?

EMİR Pş. (Devamla) — Dinleyiniz efendim. Bu bir misaldir. (Ankebuti sesleri) Rica ederim dinleyiniz. Bu mesele, ankebutidir. Hızır, Şeytana der ki, hay gözün kör olsun. Allah belânı versin; Şeytan Hızıra der ki, canım ben ne yaptım? Ben pekmez küpüne bir çöp batırdım; götürdüm kanaryanın teline çaldım; bundan başka bir şey yaptım mı? Benim bunda ne methalim vardır?

İşte efendiler siz bir şey yaptınız ki, Namzetlik Kanununu kabul ettiniz. (Sözünü geri al sesleri) Pekmezi siz çaldınız. Bunu ispat ederim. Ve bütün mânasiyle ispat ederim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Yani bize şeytan demiyorsun.

EMİR Pş. (Devamla) — Hayır efendim. Bu bir teşbihtir. Müşebbeh müşebbehünbihin aynı olması lâzımgelir. (Handeler) Fakat efendiler iş buradan, yani namzetlik meselesinin kabulünden sonra idaredeki yolsuzluklar başlamıştır. Ankara'da Teşkilât Kanununu yaptığımız vakit düşündüğümüz, her türlü felâketimize bâis olan Babîâli Teşkilâtından uzak kalmak için idi. Fakat Babîâli Teşkilâtından istifade etmek isteyen beyler de, o Namzetlik Kanununu size kabul ettirdiler, bu Namzetlik Kanununu kabul ettikten sonra işte bu, Emniyeti Umumiye bütçesi de böyle olur. Hilâfı usul memurlar da tâyin ediiir, gayrikanuni harcırah da verilir. Artık bağrılım çağırılım, her gün müfredatiyle uğraşalım duralım. Bundan fayda çıkmaz. İçinden çıkamayız. Bu bütçe de münakaşayı değmez. Ya aynen kabul etmeli veyahut geri bırakmalı da teşkilâtımızın ikmaline çalışmalıyız. Bendeniz bundan başka bir türlü çaresi olduğuna kaani değilim. efendim.

REİS — On dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Birinci Celsenin hitamı; saat : 3,45

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,35

REİS — Reisisani Hüseyin Rauf Beyefendi

KATİP : Âtuf Bey (Kayseri)

REİS — Efendim Celse küşadedilmiştir.

Buyurun Fethi Beyefendi.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendiler, emniyeti umumiye ve asayiş memleketi temin ve tesis etmek hususunda hükümetin en mühim vasıtai icraiyesi olan polis ve jandarma hakkında buradan rüfekayı muhtereme tarafından mütaaddit noktai nazarlarda tenkidat vukubulmuş ve bir çok mucibi istifade şeyler söylenmiştir. Şurasını evvelemerde söylemek lâzımgelir ki, polisin ve jandarmanın matnuup derecede tekemmül ve terakki ibraz edebilmesi meselesi evvelemerde paraya, saniyen zamana

mütevakkıftır. Ve mekteplere mütevakkıftır. Diğer bir ciheti de nazarı dikkatinizden ve hatırlığınızdan çıkarmamanızı bilhassa rica ederim ki, bugün bizim memleketimizi bigayrihakkin istilâ etmiş olan bir düşmanı tardeşmekle meşgulüz. Binaenaleyh bilcümle mesaimiz, ve bilcümle kuvamız, bilcümle teşebbüsümüz âzami bir surette düşmanı tard ve mağlubetmeye müteveccihdir. Pekâlâ biliyorsunuz ki, bütçemizin mühim bir kısmı Müdafaai Milliyeye hasır ve tahsis edilmiştir. Ve bundan başka yapılacak bir şey yoktur. Jandarmanın ve polisin bihakkin ıslah edilmesini herkesten ziyade bendeniz de arzu ede-

rim. Ve şunu da itiraf etmeye mecburum ki, bugünkü ahval ve şerait dairesinde gerek poliste ve gerekse jandarmamızda muhtacı ıslah pek çok şetler vardır. Ve burada söylemeye hazer ederim. Bunun faidesi olacağına kaani değilim. Sizin bildiklerinizden ve şikâyet ettiklerinizden daha ziyadesini biliyorum. Mümkün olduğu kadar bunları kaldırmaya ve ıslah etmeye çalışıyorum. Fakat bu mesainin muhassalâsı zaman ile mukayyettir. Muhterem rüfekadan Basri Bey biraderimiz, bu bütçeye başlanmazdan evvel polis ve jandarmaya ne şekil verileceğini sual buyurdular. Ali Şükrü Bey biraderimiz de jandarma ve poliste ıslahat yapılmasını arzu ediyorlar. Polis ve jandarmaya ne şekil vereceğimizi bütçe ile tasrih ediyoruz. Bugünkü günde bu kadar ıslahat yapmak bundan evvel arz ettiğim gibi evveleminde paraya, saniyen zamana mütevakıftır. Bugün mevcudolan bütçemizi tamamı tamamına bize tediye edecek olursanız emin olunuz ki, ıslahat devresinde en mühim hatveyi atmış olacağız. Yani bunların maaşını muntazam bir surette tediyeye muvaffak olacak olursak ıslahatın en mühimini ve en müessirini yapmış olacağız. Ve bu suretle de vazifelerini ifa ettirmiş olabiliriz.

Karahisarı Sahib Mebusu Şükrü Efendi izahatta bulunurken aynı zamanda (T. H.) gibi bir kısım teşkilâtın bahsettiler. Zannederim, mevzu müzakere olan Emniyeti Umumiye bütçesiyle bu gibi teşkilâtın hiçbir suretle münasebeti yoktur. Ondandır istitlâat memurlarına verilen paradan ve ondan sonra birtakım hafiyelerden ve taharri memurlarından, filândan bahsettiler. Ve onlardan şikâyet ettiler. Fakat şikâyetleri büsbütün nâbemahaldir. Yirmi bir bin liradan bahsediyorlar. Bugün sizlere arz edilen bütçede böyle vâhi bir para yoktur. Şükrü Efendi birtakım tevehhümata kapılarak istitlâat memurlarından şikâyet etmişlerdir ki, bugünkü günde böyle bir memurumuz yoktur.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Matbu bütçelerde vardır. Muvazenei Maliye Encümeninin bütçesinde.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Hüseyin Avni Bey biraderimizi de bu suretle temin etmek isterim ki, «Ankara'da hafiye doludur.» dediler. Efendiler Ankara'da polis hafivesi yoktur. Dikkat buyurunuz sizi temin ederim

ki; öyle hafiye olarak tek bir kimseye para verdiğimiz yoktur. Binaenaleyh hafiye varmış vesaire bulunuyormuş gibi sözleri sureti katiyede tezkibederim. Bu husustaki rivayetleri her kimden duymuşlarsa, tekrar ediyorum, sureti katiye ve resmîyede tezkibederim.

Salâhaddin Bey biraderimiz mektepler hususunda ne yaptığımızı sordular. Efendim Dahiliye Vekâleti elbette herkesten ziyade polis ve jandarmanın ıslahını arzu ettiği için ve bunun da ıslahı - kendilerinin noktai nazarlarına iştirak ederim - mekteplere tevekkuf ettiği için bu hususta vaktiyle teşebbüsatta bulunmuş ve bütçeye birtakım masraflar konmuştur. Ezcümle geçen sene kendileri de bilir ki, jandarma bütçesine mektepler tahsisatı konmuştur. Fakat muzayakai maliyemiz dolayısıyla Muvazenei Maliye Encümeni tarafından o para bütün, bütün tay ve ihracolonmuş olduğu için bu sene de bu tahsisatı bütçeye koymaya kendimizde cesaret görmedik. Çünkü verdiğimiz bütçenin ahvali maliyemizle mütenasibolmasını istedik. Polis mektebi için de vaktiyle konmuş olan tahsisat tenzil edilmiş olduğu için buna da lüzum görmedim. İnşallah ümidettiğimiz sulha nail olur ve masarifi harbiyemizi tenkisa muvaffak olursak o zaman siai maliyemizden bilistifade gerek jandarmamız için gerek polisimiz için müteaddit mektepler açmaya muvaffak oluruz.

Salâhaddin Bey biraderimiz tekâlifi nakliyyeyi polisin ne dereceye kadar menetmekte salâhiyattar olduğunu sordular. Tekâlifi nakliyyeyi icra edenler, malûmuâlinizdir ki, âmirlerinden aldıkları emri icra ederler. Mersin'de böyle bir emir verilmiş ise ve bu emir bugünkü kanunlara muğayir ise bu emri verenin tecziyesi lâzımdır. Fakat polis memuru Adana Kumandanı veyahut Mersin Kumandanı tarafından verilen emir ve talimat dairesinde tekâlifi nakliyyeye teşebbüs eden birtakım memurini resmîyeyi menetmek salâhiyetini haiz değildir. Bizim vazifemiz bu gibi emirlerle halktan gayrikanuni ve Meclisi Âlinin çıkardığı kanun haricinde tekâlif cemine teşebbüs edenleri menetmek ve onları tecziye etmektir. Yoksa polis kendi kendine birtakım tefsirlere kalkacak olursa zannederim memleketin kuvayı icraiyesi arasında lüzumsuz birtakım münakaşatı bâdi olacağı için bittabi böyle şeylere polis ve jandarma mâni olamaz.

Karesi Mebusu muhteremi Muhterem refikümüz Abdülğafur Efendi Hazretlerine şunu arz etmek isterim. Bu yüzbaşı Cevit Bey meselesi hakikaten olmuştur. Bendeniz bundan haberdar değil iken kendileri haberdar ettiler ve buna dair bir takrir verdiler. Bendeniz de derhal icabeden makamatın nazarı dikkatini celbettim. Bittabiî âmâli milliyeye mugayir olan böyle bir zatın Ankara'da bulunmasındaki mahzuru takdir ederek kendisini İstanbul'a iade ettik ve bu hususta benim hatırımda da bir yanlışlık yoksa, bu emri verdiğim zaman Karesi mebuslarının da muvafakatini almış idim. Bu zat buraya nasıl gelmiştir? Efendiler buraya gelen sivillerden olduğu takdirde bunların ahval ve hüviyetlerini tahkik etmek emniyete umumiye ait. Fakat zâbitana ait tahkikat, orduya iltihak edecek olanlar hakkında yapılacak tahkikat, emniyeti umumiye tarafından yapılmıyor, ordu tarafından yapılıyor. Çünkü zâbitanı kendileri daha iyi tanırlar. Binaenaleyh kendisi buraya zâbit olarak geldiği zaman Emniyeti umumiye tarafından tahkikat yapılmamıştır. ordunun vesaiti ile tahkikat yapılmıştır ve buraya gelmiştir. Fakat kendilerine teşekkür ederim. Bendenizi ikaz ettiler. İkazları üzerine derhal mahfuzan hudut haricine, yani Der-saadet'e çıkarttım ve İstanbul'a iade ettim. Mamafi bundan evvel bu zâbit hakkında lâzımgelen tahkikatın yapılmasını da burada bulunan Heyeti Tahkikiyeye havale ettim. Bu heyeti tahkikiye tamamen bu neticeye varmamış, bir defa bir şey elde etmemiştir. Tahkikati mü-kemmel yapmıştır veyahut yapmamıştır, bilmiyorum. Fakat bana her halde bildirdikleri malûmat bu zat Kirmastî'de Yunan ordularına aidolan malûmatı Garp cephesine muntazamar vermekte imiş.

ABDÜLĞAFUR Ef. (Karesi) — Yanlıştır İspat edeceğim.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Aldığım malûmat bu merkezdedir efendim.

İzmit'de bâzi emniyeti umumiyeye mensup memurların suiistimalâtta bulduklarına dair olan ifadelerini kemali ehemmiyetle nazarı itibara alacağım. Böyle bir şeyden malûmatım yoktur. İzmit'te iki liraya vesika satan polis memuru varsa bunu bittâbi meydana çıkarıp

lâzımgelen cezasını vermekte kusur etmiyeceğim.

İzmit'te umumi vaziyet hakkında evvelce de bendenizin lûtfen nazarı dikkatini celbetmişlerdi. Bendeniz de icabeden yerlerin nazarı dikkatini celbettim. Bu hususta daha sarih bir malûmata ihtiyaç hâsil olduğunu mahallinden bildirdiler. Bu hususta daha malûmatınız varsa bendeniz de maalmemnuniye bunları icra etmiye hazırım.

Ali Şükrü Bey biraderimiz Eskişehir'de mey-hane açmış ve oradan tardedilmiş bir adamın Samsun'a merkez memuru olarak tâyin edildiğini beyan ediyorlar. Efendiler malûmu âliaizdir ki, geçen sene iptidasından beri merkez memurlukları mülğadır. Binaenaleyh böyle bir mal vâkı olmuş ise mutlâka bir sene evvel yani vekâleti âciziden daha evvel bir zamana aidolmak lâzımgelir. Kendileri yaptıkları tenkidatı doğrudan doğruya vekâleti âciziye, bana tevcih ediyorlar. Binaenaleyh bu hususta bana aidolması lâzımgелеcek tenkidatın olmasını arzu ediyorum. Fakat bendenizden evvel olan harekâtta hiçbir vehile mesuliyet kabul edemiyeceğimi arz ederim. Polisin şimdiye kadar hiçbir şey temin etmemesine binaen bu şekildeki polise ait bütçenin kabul edilmemesini ve polisin lâğvedilmesini tavsiye ve iddia ediyorlar. Bendeniz de şu iddiadayım ki; böyle müşkül bir vaziyette ve her türlü mahrumiyetlere, bilecümle meşakkatlere rağmen polisimiz bihakkin ifayı vazife etmektedir, biz evlerimizde rahat rahat uyku uymakta iken onlar bizim selâmetimizi temin etmek için her türlü mezahime katlanıyorlar. Bu hususta kendilerine teşekkür etmek de cümlemizin vazifesidir. Polisin içinde kusurları görülen ve vazifesini suiistimal edenler varsa onları kanuna çarptırmak ve onların cezalarını vermek de bizim vazifemizdir. Eğer bu hususta bir kusurumuz görülmüşse beni mesul edebilirsiniz. Fakat polis memurlarının içerisinde hepsinin melek olduğunu da iddia edecek değilim. Elbette bâzılarında kusur olur. Bunun kusurunu bana atfetmekte de zannederim insaf yoktur. Eğer onların teçziyesi hususunda zerre kadar kusur etmiş isem ve onlar hakkında kanunu tatbik hususunda zerre kadar müsamaha etmiş isem o vakit her türlü mesuliyete razıyım ve kabul ederim. Fakat polisten bir zatın rakı aldığını söyle-

diler. Pek rica ederim, hangi polisten rakı alınmışsa, bilhassa bendenize bildirsınler. Lâzımgelen muameleyi yapmakta katıyen kusur etmiyeceğim.

Kütahya Mebusu muhterem refikımız Ragıb Beyefendi; Teşkilâtı Esasiye Kanununun bir an evvel tatbiki için Şûralar Kanuniyle, Müfettişi Umumlükler Kanununun buraya gelmesini ve Polis Kanuniyle alâkadar olduğunu söylediler. Bendeniz de o itikattayım ki, zabıta mesailini de ahaliye tevdi edecek olursak hakikaten büyük fevaid temin edilmiş olacaktır. Bu hususta Elviyei Selâse'de ufak bir tecrübe yapılmıştır. Malûmuâliniz nahiye müdürleri ora ahalisinin intihabiyeleridir. Eskiden intikal eden idare de bir tagayyür vukua gelmemesi için Heyeti Vekile kararıyle eski şekli ipka olunmuş ve nevahi müdürleri mansup müdürlerden değil, bilâkis muntahap müdürlerden tâyin olunmuştur. Kars ve Artvin livalarından son zamanlarda aldığım rapora göre bu teşkilât fevkalâde neticeler vermiştir ve diyebilirim ki; bugün bu liva hapishanesinde bir tek mahpus yoktur ve inzibat, asayiş ve saire her cihetle diğer livalara faik bulunmuştur. Bu tecrübe meydanda iken Ragıb Beyefendinin notai nazarına iştirak etmemek mümkün değildir. Hakikaten bu inzibat meselesini mümkün olduğu kadar ahaliye terk ve tevdi edecek olursak pek büyük faydalar hâsıl olacaktır. Bu hususta Salâhaddin Bey biraderimizden bir parça ayrılmak istiyorum. Evveleminde ahaliyi mekteplerle ve saire ile ıslah ederek ondan sonra lâzımgelen serbestiyi vermek bahsine gelince bunun için çok zaman bekliyeceğiz. Evveleminde kendilerine lâzım olduğu kadar tabii hürriyet ve serbestiyi temin etmeliyiz. Her halde buna başlamak lâzımdır ve buna başlamak için bekliyecek olursak hiçbir zaman istediğimiz muhassenat hâsıl olmayacaktır. Bunun için mebus arkadaşlarımızdan birisinin pekâlâ hatırlattığı üzere, Nevahi Kanununu çıkarmak lâzımgelir zannındayım. Nevahi esas olacaktır. Mamafih pek ısrar ettiler, Şûralar ve Müfettişi Umumlükler Kanunu hakkında... Şûralar Kanunu hakkında Meclisinize iki ay zarfında bir lâyiha takdimini arzu buyuruyorlar. Daha az zamanda takdim edebilirim. Fakat Nevahi Kanunu da aynı zamanda ikmal edilmelidir. Müfettişi Umumlükler Kanununa gelince, bendenizin hatırında kaldığına göre, bunun hakkında mütâaddit

yani (30 - 35) takrir verilmişti, muhtelif noktai nazarlar dermeyan edilmişti. Bütün bu noktai nazarları tanzim, tevhid etmek için bu kanunu Meclisin noktai nazarına göre ıslah ve tanzim etmek için ikisi de birlikte, heyeti umumiyesiyle geçen sene Dahiliye Encümenine havale edilmişti galiba... Binaenaleyh pek rica ederim, Dahiliye Encümeni bunu bir an evvel tetkik etsin ve Meclise getirsin.

Tokad Mebusu Muhteremi Rifat Beyefendiye cevaben şunu söylemek istiyorum ki, polislerin hidamatı hususiyede istihdam olunmamak şartıyla kaymakamlıklara, mutasarrıflıklara emirber olarak verilebileceğine dair eskiden beri bir kanun vardır. Bu, müsaade edilmiş bir meseledir.

Ciheti askeriyeye lâzım olan araba ve saireyi polislerin tedarik edemeyeceği meselesine gelince; şunu kendilerine söylüyorum, bu tabii bir meseledir. Çünkü polis, malûmu âliniz, bu Hükümetin vasıtai icraiyesidir. Vasıtai icraiyeye demek, Hükümet demektir. Bittabi Hükümet, ciheti askeriyeye, bu hususta polise müracaat eder ve polisin de vazifesidir, bunları ifa eder ve bunları ifa etmezse ciheti askeriyenin doğrudan doğruya ifa etmesi lâzımgelir ki, bunun mucibolacağı mehaziri burada arz etmeyi zait görür ve burada tadadetmekten iştinabederim.

Basri Bey biraderimiz, ıslahat meyânında bir de zihniyetimizi, polisin zihniyetini ıslah etmemizi ileri sürdüler. Bunun ne dereceye kadar ne vasıta ile ifa edileceğine bendeniz kolay kolay akıl erdiremedim. (Handeler) zihniyeti ıslah etmek ve fikirden feda ettirmek buyurdular. Bunu tavsiye etmek, zannederim zaittir. Hiç kimse fikrinden öyle kolaylıkla fedakârlık edemez. (Handeler) bu hususta yapılmış olan ıslahatın, Meşrutiyetten beri olan ıslahatın daha ziyade zâhiri olduğunu, üniforma olduğunu ve selâm vermeye mütaallik olduğunu dermeyan ettiler. Fakat Hüseyin Avni Bey de pekâlâ derhatır ettirdiler ki, Galata köprüsünü böyle dik duran iki polis pekâlâ muhafaza etmektedir. Fakat şurasını mingayri haddin arz etmeye mecburum ki, o Galata köprüsünü bir vaziyeti ihtişamkârane ile muhafaza eder, polislere pazaran bizim polislerimiz daha müstakim, daha ziyade vazifesinastır. (Bravo sedaları, alkışlar) emin olunuz ki, o polisler, ötekiler ahaliye zülmetmekten, ahaliyi

soymaktan, onlara envai şenaati yapmaktan başka bir şey düşünmüyorlar. Onların maksadı, ahalii aldatmaktan başka bir şey değildir. Her halde muhterem rüfekanın iştirak ettiği bu bahis mühim bir bahistir.

Hâtıme olmak üzere Emir Paşa Hazretleri dediler ki, bütün bu mubahasat faidesizdir; daha evvel bunu bildirmiş olsalardı daha iyi olurdu. Sonra dediler ki; bunun bir çaresi vardır; bu da Namzetlik Kanununun bir an evvel ilgasıdır. Eğer böyle bir çare bulmuşlarsa hakikaten bizim için çok faydeli olur. İnşallah bu Namzetlik Kanunu, Meclisin ruznamesindedir. Mevkii müzakereye konulur, eğer kendileri haklı işeler az zamanda bütün bu şikâyet olunan şeyler ref'olunabilecek demektir. Binaenaleyh, müstehrik olabiliriz. Fakat zannetmem ki, kendileri meseleyi bu kadar basit görmüş olsunlar.

EMİR Pş. (Sivas) — Tafsilâtını bilâhara vereceğim.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Her halde dediniz ki; bütün teşkilât beyhudedir, Namzetlik Kanununu ilga etmekten başka çare yoktur. Buna dair güzel bir hikâye irat buyurdunuz. Pek arzu ederim ki, siz haklı olunuz ve Namzetlik Kanununun lâğvı ile bütün fenalıkların önü derhal alınabilmiş olsun. Bunu temenni ederim, efendim.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Beyefendi geçen bir sene müddet zarfında jandarmanın muhafazasına terk edilen yerlerde gerek şekaveti âdiye, gerek şekaveti siyasiye ve gerek şekaveti müsellâha ne derece ve ne miktarda vukubulmuştur? Bunun istatistiği mevcut mudur? Emniyeti Umumiyede gerek cinayetlerin, gerek şekavetlerin istatistiği mevcut mudur ve ne miktardadır?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Mevcuttur, fakat nezdimde değildir. Daha evvelce not ettirmiş olsaydınız, bendeniz onu getirir ve arz ederdim.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — İş jandarmaya vazifesini bildirmektedir. Geçen Sakarya Muharebesi esnasında «Dişikilitli» namında bir habîs, biz burada dururken Hasandede köyünde, jandarmanın elinden kaçarak ve birçok köylüye ezalar yaparak şekavetler icra ettiği işittir. Bu şakî derdest edilmiş midir?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Efendim, bu istiman etmiştir. Malû-

muâliniz bu hususta kanun da çıkmıştır.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Yine geçen Eylülün yirmi veya yirmi üçüncü gününde, Karahisarı Şarki Sancağının Mesudiye kazasında hapisaneler boşalmış, bu hapisanelerin boşalmasına sebebiyet veren kimlerdi?

Keza Topal Osman Ağa kuvvetinden bir kısmı şekavet icra ediyorlardı. Bunlar derdest edildiler mi?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Efendim, istatistik bahsine gelince, jandarmanın şimdiye kadar muhtelif eşirradan yakaladığı adamların mükemmel istatistiği vardır. Nahiyeden, kaza ve livaya varıncaya kadar ceraimi kayıt ve tesbit etmektedirler. Eğer bu suali evvelce iradetmiş olsaydınız, size mükemmel bir istatistiğini getirebilirdim. Polisin de kezalik kuyudatı vardır. Dişikilitli de kezalik bu Meclisçe çıkmış olan Tecili takibat hakkındaki Kanun üzerine istiman etmiştir. Dişikilitli hakkındaki takibat tecil edilmiştir.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Jandarma zâbiti ile jandarma... (Gürültüler)

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Kanun her ne ise tatbik ve ifa olunur.

Mesudiye kazasında, söylediğiniz meselenin, nakil buyurduğunuz meselenin Eylül ayı zarfında olduğunu söylediniz. Fakat o zaman vekil değildim ve bundan malûmatım yoktur. Lâkin Osman Ağa müfrezesinden ayrılmış olan kırk kişilik bir çetenin Mesudiye taraflarında dolıştığına dair böyle bir şey yoktur. Demek ki bunlar tenkil edilmiş olacaktır.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Geçen sene...

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Şimdi yoktur, diyorum, efendim.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Kezalik Karahisar'da da böyle mi efendim?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Karahisarı Şarki'de de böyledir.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Karahisar Mutasarrıfı el'an vazifesinde midir?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Vazifesindedir.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Kimdir?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Rifat Bey.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, bir kere bir hususu tasrih buyurmadılar

ki, ben ecebi polisinden seciye itibariyle bahsetmedim, onların intizamından bahsettim. Seciye, vicdan cihetiyle söylemedim. (Allah kahretsin, sesleri) Tabii memleketimizi işgal eden bir kuvvetti methetmek istemiyorum. Onlar mahiyeti itibariyle polis de değildir. O, İngiliz devletine, bilmem ne devletine ait bir cinayettir.

Sonra hafiyelik meselesini bir kaydı ihtirazi olarak telâkki ederim. Yalnız buyurdunuz ki, emniyeti umumiyenin hafiye teşkilâtı yoktur. Hafiyeliğin Emniyeti Umumiyyede olmayıp da başka bir teşkilâta olduğunu ifade buyurur musunuz? Buna dair başka teşkilât yok mudur efendim?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — (he - te) Teşkilâtı vardır. O da vaktiyle askerî polislerden inkılâbetmiş bir tetkiki hüviyet heyetidir, bundan başka hiçbir teşkilât olmadığını temin ediyorum.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Çünkü halkta bu şüphe umumidir. Bunlardan başka hafiye yokmuş, buna teşekkür ederim.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Katiyen tekbiderim, böyle bir şey yoktur. Bizim hafiyelerimiz yoktur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Demek ki, memleketin, Devletin böyle katiyen hafiyesi yoktur. Bu gibi cüretlerde bulunanların hareketleri kendi namussuzluklarıdır.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Beyefendi Hazretleri buyurdular ki, jandarma mektepleri tahsisatını Muvazenei Maliye Encümeni çıkarmıştır. Geçen sene bendeniz o encüme riya set ettiğim zaman altı jandarma mektebi için, iki bin yedi yüz lira verilmiştir. Encümen, çıkarmamıştır. Vekâletçe o zaman otuz altı bin lira istemişsiniz. Zamana göre encümen, altı mektebin küşadına karar vermiştir. Hattâ mektebin birisi de küşadedilmişti.

Buyurdunuz ki; encümen jandarma mektebi masrafını çıkarmıştır. Yine geçen sene o encümenin reisi olmaklığım itibariyle arz ediyorum ki, 1336 senesinde 3 300 lira mektep için bütçeye tahsisat konmuştur. Ne Hükümet demiştir ki, biz bu parayı koyduk ama bununla mektep olamaz. Binaenaleyh Hükümetin 1337 de teklif etmediği bir masrafı encümen doğrudan doğruya koyamaz. Üç yüz otuz altı ve üç yüz otuz yedi senesinde, hiç Hükümetin teklifi yoktur.

Yine beyefendi hazretleri hafiye olmadığını

den bahsettiler. Buna bendeniz de teşekkür ederim. Yalnız şurasını arz ederim ki, bu hafiyelik mevcud olduğu gibi bugün elime gelen şu gazetenin üzerinde bile (Türkiye Büyük Millet Meclisi Sansür Müfettişliği) damgası vardır. Halbuki bu gazete Hükümet tarafından kabul edilmiş alenen satılıyor. Mebus mektuplarının sansüre tâbi olmayacağı hakkında Meclisin kararı vardır. Halbuki işte Sansür Müfettişliğinin damgası üzerinde. Mebustur diye işaret te vardır. Onun için vekil beyefendiden mektup ve gazetelerimin üzerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Sansür Müfettişliği damgasını artık görmemeliğimi temenni ederim.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Bu mesele hakikaten benim için mucibi müşkülât olmuştur. Esasen öyle bir kadromuz bile yoktur. Bunun için paramız da yoktur. Bulduğumuz memurların ekserisi devairden alınmıştır. Sansür zaten sureti katiyede lağvedilmiştir. Yalnız cepheden gelen ve cepheye giden mektuplar bittabi cephe memurini tarafından tetkik edilmektedir ve bunun zannederim lüzum ve fevaidini cümleliz takdir buyurursunuz.

Sonra bu memurlar sizi temin ederim ki fevkalâde meşguldürler; hattâ ekserisini okumadan yalnız zarfların üzerine damga vuruyorlar; dikkat etmiyorlar. Mebusların mektupları üzerine de damga vuruyorlar. Kendilerine talimat verilmiştir ki, mebuslara aidolan muharrerata katiyen dokunmıyacaklardır ve bu hususta mütaaddit defalar tecziyeler ve saireler yaptım. Arz ettiğim müşkülâttan dolayı tamamen önünü alamamışumdur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Kasden yapıyorlarsa..

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Kasden yapmıyorlar. Kendilerine verilmiş sarîh emirler vardır. Hilâfında hareket edenler hakkında ceza yapılacaktır demişizdir. Kendilerini bile bile cezaya mâruz ederler mi?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Beyefendi rica ederim bir tanesini tecziye ediniz mesele halledilsin.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Tabii efendim. Tecziye ediyoruz. Yevmiyelerini, maaşlarını kesiyoruz.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Bendeniz şu noktayı arz etmek isterim ki, polisten beklenen emniyeti mülkiye ve siyasiye için bu sınıfa mazbut bir mebde ve menşe gösterilmelidir. Polislin ilimsiz kalması bu memleketin atisi için ziyandır. Zatiâliniz de bu bapta hemfikirsiniz. Bunda hemfikir olmayan kimse yoktur. Bir mektep açmak meselesine gelince : Teşkilâtı mevcudunuzda 1 266 polis görmekteyim. Tahsili âli ashabı birçok efendiler vardır. Bunların dördü veya beşi tarafından otuz veya kırk talibin bir devre veya iki devrede yetiştirilmesi kabildir. Binaenaleyh bunun için büyük masrafa ihtiyaç yoktur. Hariçten talebe alarak bugün bunu yapamayız. Fakat mevcudun talim ve terbiyesini yapabiliriz. Vekâleti âliyelerini bunu yapabilir. Binaenaleyh encümenle kısa bir müzakereden sonra bu madde tadil olunabilir. İşte teklifim budur. Resmen de teklif edeceğim. Fazla bir miktarda bulunan mevcudun talim ve terbiyesi kabildir.

İkinci mesele; emniyeti mülkiye ve siyasiye âleti olan bir polis Büyük Millet Meclisi Hükümetinin kanunu hilâfındaki muamelâtı görürse merciiine haber vermeli midir? Vermemeli midir? Badema ahaliden vesaiti nakliye alınması ve bunun için bir vergi alınması hakkındaki kanun 19 Nisan da Makâmı Âlilerine tebliğ edilmişti. 9 Mayısta aldığım mektuplarda herkesten nakliyat için para almaktadırlar. Arz ettiğim gibi bedelini aldıkları için ahaliden ne kadar para aldıklarını bilmiyorum. Binaenaleyh bu mesele de polisin vazifesi değilse memurini mülkiyenin vazifesi değil midir? Şunun bunun ahvalini öğrendiği halde bunu öğrenmemiş midir? Öğrendi ise bunu bile neden yapıyor? Ve Makâmı Âliniz bundan haberdar mıdır?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Mektepler meselesi hususunda mütahid olduğumu sarahaten söylerim. Mekteplerin küşadı lüzumuna ve mekteplerin fevaidine kaaniim. Ancak 3 500 lira ile mektep küşadının kabil olduğu noktasında zatiâlinizle müttefik değilim. Malûmuâliniz mektep yalnız bina, karyola ve sair tecemmülâtan ibaret değildir. Oraya gidip gelecek ve iki veya üç devre yapacak olan memurların hepsine ayrı ayrı harcah verilmesi icabeder. Bu dehşetli bir ye-

kûn tutacaktır. Binaenaleyh üç bin lira ile bu meselenin halledilebileceğine bendeniz kaani değilim.

Gelelim Mersin livasında mükellefiyeti nakliye dolayısıyla yapılmış olan muamelâta. Zatiâlinizden evvel bu hususta diğer bir refiki muhterimim dahi nazarı dikkatimi celbetti. Ben de Müdafaa-i Milliye Vekâletinin nazarı dikkatini celbettim. Yapılan tahkikat neticesinde bunun buradan yanlışlıkla verilen bir emir neticesinde yapıldığı anlaşılmıştır. Polisler bu gibi hilâfı kanun muamelâtı mercilerine haber vermiye mecburdurlar ve veriyorlar...

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Menolunmuş ise mesele yoktur.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) Efendim vekil Bey bendenize ait sözlere cevap verirken buyurdular ki; şahsıma karşı tenkidatta bulundular. Bendeniz makamı tenkidediyorum. Fethi Beyefendinin zamanı vekâletlerinde olduğu veya olmadığı meselesi mevzuubahis değil. Bendeniz ötedenberi tutulan usulün esasen yanlış olduğunu, bu memurların tetkika tâbi tutularak alınmamış olduğunu söylemiştim. İhtimal ki Fethi Beyefendinin zamanı vekâletinde bu tarzda alınmıştır. Çünkü elde bir mikyasa, bir ölçü yoktur.

Sonra Fethi Beyefendi rakı meselesine de cevap verdiler. Bunun kim olduğunu bittabi kendilerine söyleyeceğim, mecliste söylemeye lüzum yoktur. Kendilerine ayrıca arz ederim. Ergani Mebusu Mahmud Bey bendenize söylemişti. Altı ay evvel olmuştu. Dahiliyeye ve Emniyeti Umumiyyeye bir raporla bildirilen bu suistimal ehemmiyetsiz kalmıştır. Evinde rakı çıkarıyor ve satıyormuş. O adam azledilmişti. Halbuki şimdi halâ iş başındadır. Ona cevap vermediler.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Vereceğim efendim. Filvaki tahkik ettim böyle bir suistimal olduğu hakkında şikâyet edilmiştir. Şikâyet olunan komsere derhal işten el çektirilmiştir. Evrakiyle beraber mahkemeye tevdi edilmiştir.

Gelelim Samsun meselesine, zatiâliniz diyorunuz ki, ihtimal ki benim de vekâletim zamanına ait olabilir, bu ihtimale binaen tenkidat yürütüyorum buyurdunuz. Bir şeyin ihtimal üzerine yürülülebileceğini bendeniz pek mantıki bulmuyorum.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Elde bir mikyas olmadığını söylemişim.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Ben böyle rakı satıldığından ve sair suistimalden dolayı azledilip de tekrar vazifede istihdam edilen memurları bilmiyorum ve böyle memurların tekrar hizmete alınamayacağına dair size teminat veriyorum. İhtimal üzerine söz söylenmez efendim.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, demin gerek jandarmada ve gerekse poliste ıslahatın ıerası için çok paraya lüzum olduğunu buyurdunuz. Halbuki bendeniz dün arz etmiştim ki bütçe erkamını kabartan gönüllü kıtaatı kaldırıp da Emniyeti Umumiye ve Jandarma tevhidilecek olursa bütçe kabarmıyacaktır. Daha ziyade tasarruf olacaktır. Soruyorum bendeniz, Dahiliye Vekâleti yalnız tevhit ile iktifa etmeyip jandarmamın eiheti mülkiyeye eiheti alâkalarını, münasebetlerini ve vazifelerini tâyin edecek olan lâyhâi kanuniyenin bir an evvel müzakeresini niçin arzu etmiyorlar?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Ediyorum efendim niçin arzu etmiyeyim. Bir an evvel müzakeresini arzu ediyorum.

HASAN BASRİ B. (Devamla) — Saniyen bendeniz ikinci kısım izahatımda; Anadolu polisinin eğer şekli maddi ve zâhirîsi itibariyle nazarı dikkate alınacak olursa İstanbul'a tekkarübettiğini ve bunun şimdiki nazariyeye göre terakki addolunabildiğini burada arz ettim. Halbuki Anadolu polisinin hiçbir zaman, ahlâk itibariyle, zihniyet itibariyle tefessuh eden İstanbul zihniyetinden fena olduğunu söylemedim. Binaenaleyh Anadolu polisi olduğundan dolayı daha ziyade zihniyetlerinin ıslahına ve daha ziyade Anadolu ruhuna muvafık bir tarzı terbiyeye lüzum vardır, binaenaleyh mütalâatımın mahiyeti hakikiyesine göre tashih edilmesini rica ederim. Ben öyle söylemedim.

REİS — Bu sual değil Basri Bey...

DURŞUN B. (Çorum) — Vekâleti aliyeniz Ankara'nın her türlü emniyetini tekeffül eder. Arkadaşlar görüyor ki ne polis üniformasında, ne jandarma üniformasında birtakım müsellâh eşhas hattâ Meclisin harimine kadar giriyorlar.. Bunlar nereye merbuttur? Bunlar nedir? Bağ-

larda ve sairede dedikodular oluyor. Birçok emniyetsizliği muciboluyor. Bunların mercii ne-residir? Ve bunların Ankara'da durmasında bir tehlike melhuz mudur? Değil midir? Hiçbir makama tâbi olmaksızın başı boş...

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Anlıyamıyorum efendim.

DURŞUN B. (Çorum) — Lâz çeteleri...

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Lâz çeteleri yoktur, yalnız Reis Paşa Hazretlerinin muhafazası için bir kıtai askeriye vardır. Bunların elbiseleri Lâz elbisesidir. Bunlara çete demek katiyen caiz değildir. Bunlar vazifei askeriyelerini ifa ediyorlar.

DURŞUN B. (Çorum) — Efendim bendeniz de soruyorum; bu üniforma ne zaman kabul edildi? Müdafaa-i Milliye bunu kabul etti mi? Yoksa bunu kabul eden jandarma dairesi midir? Ben bunu bilmek isterim. Bunlar nereye merbuttur?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Bu üniformanın kabul olunduğu zaman bilmiyorum. Bunlar sadet haricidir.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Bunlar jandarma mıdır? Asker midir?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Asker addedersem pek büyük kusur olmaz zannederim.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Zannediyorum ki mercileri itibariyle burada bu farkı sorarsam hata etmiş olmam. Bu doğrudan doğruya zatiâlinizin emrinde bir kıtadır. Binaenaleyh bu kıtanın mesulü doğrudan doğruya zatiâlinizdir.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Tabii efendim, bendenizim.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Beyefendi buyurdular ki; istitlâat memurları şimdi yoktur. Malûmat üzerine söz söylediniz. Tevzi edilen bütçede istitlâat memurları için Hükümetin teklif ettiği (21 540) liradır. Encümenin kabul ettiği (7 180) liradır. Geçen sene Muvazene Encümeninin kabul ettiği bütçe bu seneye esas olmak üzere elimizde bulunuyor. Ve müzakeresine devam edilen budur. Bu bütçeye istinadederek söyledim. Fakat bugün Makamı Riyasetten bu seneki Muvazene-i Maliye Encümeninin yapmış olduğu tadilât okundu. Ve ona göre tashihat yapıldı. O bütçeden, yani bu sabah müzakeresine başladığımız bütçeden istitlâat memurlarının - şayanı şükrandır - çı-

karıldığını ve böyle bir şey olmadığını anladım. Binaenaleyh sözümü dün söylediğim için bu tahavvülâtın haberdar değildim, mevhumat üzerine söz söylemedim.

REİS — Şükrü Bey, bu, sual değildir. Sual sorunuz rica ederim.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Sonra buyurdular ki; bugün böyle bir teşkilât yoktur. Bu, şayanı şükrandır. Bu sözlerini senet olarak saklıyorum.

Ve sonra (T - H) den bahsettiler. Şimdi Hüseyin Avni Beyefendi biraderimizin söyledikleri mesele budur. Bu teşkilât nereye merbuttur ve bu teşkilât, malûmuâliniz (T - H) teşkilâtı denilen teşkilât memleketin emniyeti umumiye ve asayişini ve idarei siyasiyeyi temin etmek içindir, yani tahkiki hüviyet demektir.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Askerler hakkında efendim.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Tabii böyle bir teşkilâtın Dahiliyeye merbut olması lâzımgelir. Ve böyle bir teşkilâtın da lüzumu elbet vardır. Fakat bu teşkilâtın tabii mesul bir makama, bize karşı hesap verecek bir idareye merbut olması lâzımdır. Binaenaleyh; mesul bir müessese bunu tedvir etmelidir. Şimdi bu (T - H) teşkilâtı nereye merbuttur?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendim (te-he) teşkilâtının, zâbitanın ahval ve hüviyetlerini tetkik için olduğunu arz etmiştim. Dahiliye Vekâletine merbut olamaz ya Erkânı Harbiyeye veya Müdafaa-i Milliye merbut olması lâzımgelir. Binaenaleyh; sualinizin doğrudan doğruya ya Erkânı Harbiyeye veyahut Müdafaa-i Milliye Vekâletine tevcih olunması lâzımgelir.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetine dair takrirler var. (Kâfi sesleri)

EMİR Pş. (Sivas) — Efendim, Beyefendi itiraz buyurdular, ben demiştim ki; Namzetlik Kanunu bu şikâyet olunan ahvale sebebiyet veriyor, bu Namzetlik Kanunu lâğvedilecek olursa...

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Yok, itiraz etmedim.

EMİR Pş. (Devamla) — Kendileri de aynı zamanda bu teşkilâtımızın akamete uğradığından hesabedecek olurlarsa bendenizi tasdik ederler. Binaenaleyh Namzetlik Kanununun mazarratını, ne suretle olduğunu anlamak istiyorlarsa

müsaade buyursunlar, kendilerine arz edeceğim.

Beyefendi itiraf buyurdunuz ki, bütün bu tenkidatın hepsi beyhudedir. Binaenaleyh alâhalihi bunu kabul edelim. Rica ederim bunu kabul etsinler başka türlü bu iş bitmez. Bu, benim teklifimdir. Fakat bittabi Heyeti Celile hareketinde hür ve serbesttir. Namzetlik Kanununun bu gibi ahvale ne derecede suitesiri olduğunu bilmiyorlarsa bendeniz arz edeceğim.

REİS — Vekiller İntihabı Kanununun bununla alâkası yoktur. Şimdilik Emniyeti Umumiye bütçesindeyiz.

EMİR Pş. (Sivas) — Beyefendiye de anlatmak istiyorum.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Anladım Paşam, hattâ tecrübe bile ettim.

İHSAN B. (Cebelibereket) — Dün fazla söyliyenerin koluna Paşa sarılıyordu, bugün kendisi söylüyor.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Efendim, İstanbul'a iadesinden ziyade dâhile alınmasının sebebi sual edilen jandarma zâbiti Dahiliye Vekâletine merbuttur, Dahiliye Vekâletine merbut olan bir zat nasıl olur da Ordu Tetkiki Hüviyet Heyeti tarafından tetkik olunur?

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Huduttan memleket dâhiline girerken bunlar zâbit olarak girdikleri için bizim hizmetimize dâhil olmuş sayılmazlar. Hattâ Müdafaa-i Milliye hizmetine de dâhil olmamışlardır. Bunlar zâbit olarak geldikleri için bunların hüviyetlerini ciheti askeriye memurları tahkik eder. Çünkü orduya mı intisabedecektir, yoksa bize mi intisabedecektir? Bu malûm değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim Salâhaddin Beyefendi «elimizde mevzuu müzakere olan Emniyeti Umumiye bütçesinin birkaç kısmını birleştirerek jandarma mektebini açmak üzere encümen muvafakat ederse bütçeye karşılık koyalım.» buyurdular. Malûmu âliniz biz Emniyeti Umumiye bütçesinin müzakeresini takyid etmek suretiyle bunu, yani kanunu bütün bütün himaye etmiş değiliz. Kanun Dahiliye Encümeniyle müştereken tetkik olundu ve serian Meclise taktimine karar verildi. Şu halde o kanun lâyihası iki encümene gitmiştir. O kanun geldikten sonra zabita ihtimal tevhidedilecektir. Bunların menseleri olan mektep de tevhid edilir. Binaenaleyh mektebe bir sınıf, bir şube olarak

polis ve jandarma sınıfı küşadedilir. Bundan dolayı bu bütçeden birkaç kalem tasarruf edilerek şimdiden polis, jandarma mektebi açmaya, bütçeye tahsisat zammetmeye lüzum yoktur.

Kanun intacedilinceye kadar beklemelidir. O zaman eğer polis mektebi açılmak icabederse Hükmüt bizden tahsisatı munzamma talbeder. Bütçeye ithal edilir. Binaenaleyh şimdiden böyle bir şeye lüzum yoktur.

REİS — Müzakerenin kifayeti hakkındaki takriri reye koyuyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın... Kâfi görülmüştür efendim.

Efendim Kars Mebusu Cavid Beyin bir takriri vardır, okunacak :

Makamı Riyasete

Emniyeti Umumiye bütçesinin muhtelif fusuul ve mevaddından üç bin lira kadar bir tasarruf daha icrası imkânını görüyorum. Bu para ile Emniyeti Umumiye teşkilâtının esas olacak olan mektebin küşadı mümkün olacağı kanaatindeyim. Bu hususun temini için takririmin Muvazenei Maliye Encümenine tevdiini arz eylerim.

Kars
Cavid

REİS — Efendim bu takririn Muvazenei Maliye Encümenine gitmesi kabul edilirse Heyetinizce müzakere edilen Emniyeti Umumiye bütçesinin de tevhide encümenine gitmesi lâzımdır. Cavid Beyin takririni reyi âlinize koyuyorum. Cavid Beyin takririni kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

Emniyeti Umumiye bütçesinin heyeti umumiyesinin müzakeresi kâfi görüldü. Heyeti umumiyesi kabul edilip fasillara geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Ekseriyetle kabul edilmiştir ve fasillara geçilmiştir.

Muvazenei Maliye Encümenince

F. M. Nev'i muhassasat kabul olunan

F. M.	Nev'i muhassasat	Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan
	Birinci kısım - İdareî merkeziye	
164	Maaşat	
	1 Emniyeti Umumiye Müdür ve memurin maaşatı	1 812

Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan

2	Memurini müteferrika	216
	164 neü faslın yekûnu	2 028

REİS — Efendim, birinci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır, hayır, sesleri) Tadilname de yok. Maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim, ikinci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri) O halde tadilname yok. 164 neü faslın yekûnu 2 028 liradır. 164 neü faslın yekûnunu iki bin yirmi sekiz lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın. 164 neü faslın yekûnu 2 028 olarak kabul edilmiştir.

165 nei fasıl okunacak :

Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan

F. M.	Nev'i muhassasat	Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan
165	Masarif	
1	Tenvir ve teshin	250
2	Kırtasiye	400
3	Polis mecmuası tab'iye ve masarifi müteferrikası	
4	Mefruşat	400
5	Hademe melbusatı	30
	165 nei faslın yekûnu	1 080

REİS — Efendim, bu faslın maddeleriyle yekûnu hakkında söz istiyen var mı?

CAVİD B. (Kars) — Bendeniz alelûmum mefruşat hakkında masraf edilmemesini rica edeceğim.

REİS — Efendim, Kars Mebusu Cavid Bey bu fasıldaki mefruşat için verilen masrafın tayını teklif ediyorlar. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir. O halde 165 nei faslın yekûnunu reyi âlinize koyuyorum. 1080 lirayı kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. 165 nei faslın yekûnu 1 080 lira olarak kabul edilmiştir...

Rica ederim. Fasıl okunmadan söz söylemek doğru değildir. Okunmadan söz isteyiniz, vereyim.

F. M.	Nev'i muhassasat	Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunan
166	Maaşat	
1	Polis müdür ve merkez memurlariyle heyeti kalemliyye	4 440
2	Emniyet müfettişleri	1 440
3	Polis, komiser ve muavinleri	44 910
4	Polis memurları	138 480
5	İstidlâat ve taharri memurları	0
6	Memurini müteferrika	3 168
166 ncı faslın yekûnu		192 438

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, Müdafaa-i Milliye'nin dahilî cephesi demek olan ve asayiş memleketi havi olan şu bütçenin hiçbir rakamına dokunmak istemezdim. Fakat burada gösterilen memuriyetlerin ve encümen mazbatasının esbabı mucibesine bakılacak olursa vilâyet teşkilâtında şayanı ehemmiyet polis memurları ve mühim merakizde polis müdürleri ve bunu da iki sınıfa tefrik ederek birinci ve ikinci sınıf polis müdürleri ihdas edilmiştir. Tabiidir ki, bunun ikiye tefriki daha ziyade mühim olan livalarda asayiş ve inzibatın daha mühim olduğu için daha muktedir ellere tevdi demektir. Böyle olduğu halde yine buraya emniyet müfettişleri ilâve edilmiştir ki, zannederim bu emniyet müfettişleri ayrı bir şeyle işgal ediyorlar. Polis Müdiriyyetine merbut değildir. Mademki böyledir, bendenizce yeniden böyle şeyler fazladır. Zaten diğer livalara kabili kıyas olmadığı için mademki polis müdiriyyeti ihdas olunuyor, yani diğer livalardan tefrik ediliyor, tekrar emniyet müfettişliğine ne lüzum vardır?

Binaenaleyh bendeniz polis müdürlerinin bulunduğu mahallerde bulunan emniyet müfettişlerinin lâğvedilmesini ve yalnız polis müdürlerinin bulunmasını teklif ediyorum. Emniyet müdürlerinin büsbütün kaldırılması daha muvafıktır. Hattâ bizim liva da vardır. Bende hâsıl olan intiba Hükümette ve gerek halkta hâsıl olan intiba ve umumiyetle işittiğime göre

şayanı ehemmiyet hiçbir iş görülmediği kanaati hâsıl oluyor. (Takrir ver sadaları)

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim, bendenizin polis teşkilâtında nazarı dikkatimi celbeden şey, polise muadil olan jandarma teşkilâtında yekdiğerine karşı olması icabeden tesavinin az - çok olmadığı, jandarmamızın en mühim memuriyeti ve en mühim gayesi olan ve elinin altında oldukça büyük bir teşkilâtı bulundurmaya ve haricî asayiş at üzerinde takibe memur olan birinci sınıf jandarma memurunun maaşı yirmi yedi liradır. Merkezi vilâyette istirahatle oturmakta olan polis memurunun maaşı otuz liradır. Binaenaleyh bu muktazayı adalete muvafık mıdır? Ama hangisi az, hangisi çok? Onu Meclisi Âliniz takdir etsin. Bendeniz bu noktaya nazarı dikkatinizi celbederim.

İkincisi, bu teşkilât evvelce Hükümeti Osmaniye'nin birçok memaliki bulunduğu zamanda yaptığı teşkilâtın bakıyesi olarak elimizde kalmış teşkilâtın bir şeklidir. Yani vilâyetlerdeki teşkilâtda aşağı - yukarı doksan küsur serkomiser var. Yüz elli muavini var. Bunlar biraz büyükçe rakamlardır. Lüzum gösterdiğiniz kadar lâzım olur fakat tasarruf gözetmek istiyorsanız adedden tasarruf mümkündür. Keza bin aded polis besliyoruz ve bunlara bin kuruş maaşı asli veriyoruz ki, zammı fevkalâdeleri ile aşağı - yukarı yüzde yirmi tenkisatla otuz dört lira tutuyor. Yani beheri bir jandarma zâbitinin maaşına muadil demektir. Menabii maliyemizin derecesine göre bu miktar az mıdır, çok mudur? Efendiler, şehirlerde huzur ve rahatı şahsiyesini temin eden zabıtaya bu kadar para veriliyor. Fakat zavallı kura ahalisine yedi lira maaşlı jandarma veriyorsunuz ki, ekme parası bile değildir. Otuz yedi lira ile yedi lira arasındaki farka bakınız ve sizin bu şehirlerde sokaklar üzerinde bırakacağınız her hangi bir jandarma neferi daima o polis neferinin vazifesini tamamen ifa edemezse bile bu farkı düşünerek bundan memleketin müteessir olduğu dereceyi de düşünerek bu hususta bir karar ittihaz buyurun. Polis ve jandarma maaşat miktarı ve adedi, ne muktazayı adaletle ve ne nasafeti adaletle gayrikabili teliftir. Bunların tadil olunmak üzere encümene iadesini teklif ederim. Çünkü burada bir karar veri-

lemez. Fashî âtiye geçilmesini teklif ederim. Bunda istifade vardır ve ben buna kaaniim ki, 6 da bir, 5 te bir istifade vardır.

HAŞİM B. (Çorum) — Encümen namına mı söylüyorsunuz?

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Encümen namına heyeti umumiyesinde söyleyeceğim. Encümen bunun heyeti umumiyesini tetkik etmemiştir. Ve tetkikatından malûmatım yoktur. Bu 1337 bütçesidir. 1338 için Hükümetin teklif ettiği tarzı, encümen heyeti umumiyesiyle tetkik etmemiştir. Eğer encümen tetkik etmiş ise, arkadaşlar, ben o zaman zabıta bütçesini tetkik ediyorum, bulunmadım, malûmatım yoktur. Yani müştereken iğtima edilip encümende bu tetkik edilmemiştir. Bunun tetkikinden malûmatım yoktur. Benim bulunduğum zamanlar başka kısımlar tetkik edilmiştir. Binaenaleyh memleketin hali malisi itibariyle bu miktar zayıftır. Fakat aded üzerine dokunulabilir. Bu nokta muhtaei teemmüldür efendiler. Bunu tetkik ettiriniz.

HAŞİM B. (Çorum) — Salâhaddin Beyefendi biraderimiz Muvazenei Maliye Encümeneinde dâhil bulunması itibariyle mütalâalarını encümen namına mı buyuruyorlar? Yoksa şahsı namına mı söylüyorlar? (Gürültüler.) Jandarma kumandanı 27 lira ve bir polis neferi 38 lira alıyor diye bahsediyorlar. Halbuki jandarmada bulunan zevat (Ayak patırtıları, gürültüler) silki askeride bulunuyor. Açığa çıkarılmış olsa maaşı nısıf olarak verilir. Bir polis müdürü işten el çektirildiği zamanda ne maaş alıyor? (Gürültüler.) Beyefendi kendi hesabına mı söylüyor, yoksa encümen namına mı söylüyorlar (Gürültüler.)

REİS — Efendi, Salâhaddin Beyefendi sarahaten kendi hesaplarına söylediklerini söylediler. Muvazenei Maliye Encümeni namına söyleyecek var mıdır?

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Efendim malûmuâliniz Muvazenei Maliye Encümeninde birçok bütçeler var. Bütçeleri arkadaşlar arasında tetkik etmiştik. Bilâhara arkadaşlar tetkikatını encümenin heyeti

umumiyesine getirdiler. Heyeti Umumiyenin geçen sene Heyeti Aliyenizin ittihaz ettiği bir karar üzerine encümenimizin sülûsiyle de müzakere olabilir, beş âza ile de olabilir. Heyeti Aliyenin kararı vardır, Nizamnamei Dâhilide de sarahat vardır. Salâhaddin Beyefendi jandarma bütçesi ile meşgul oldukları sırada encümende bu bütçe tetkik edildi ve heyeti umumiyesi kabul edildi. Yalnız tetkikatımızın neticesini arz edeyim. «Polislerin adedinde fazlalık vardır.» buyurdular. Mevcut polislerin adedi 1 154 tane-dir efendim. Bunun 154 tanesi Adana'nın istirdadı üzerine Adana'ya verilmişti. Kadro yenidir. Bu kalemleri biz ayrı ayrı tetkik ettik. Her sancağa nihayet 8 - 10 polis isabet ediyor. Biz daha ziyade tenkis etmek imkânını bulamadık. Polis teşkilâtının lâğvını belki anhyabilirim. Fakat polis teşkilâtı mevcudolacaksa her halde kadroları tertibedilen masraf derecesinde vazifesini ifa edecek bir şekilde bulunmalıdır. Serkomiser 38 ve ikinci komiser 68 dir. Muavin 173 tür. Serkomiser, ikinci komiserlerin ekserisi eskiden polis teşkilâtında mevcut bulunan merkez memurlarının gördüğü vazifeyi görüyor. Bir vilâyet merkezinde veyahut bir sancak merkezinde polis müdürü eğer mevcut ise maiyetindeki polis eklâmı komiserlere verilmiştir. Onları da ayrı ayrı tetkik ettik bunlardan tasarruf etmek imkânını bulamadık. Aşağıda memurini müteferrika var. Müteferrikada sevahilde polisin hidematında bulunan sandalcılardan 22 sandale ve 11 de telefoncu muhtelif merakizedir. Memurini müteferrikadan tasarruf etmek imkânını bulamadık. Eğer Salâhaddin Beyefendi yine arzu ederlerse ve fazlalık görürlerse yine encümende tefrik ederler. Fakat biz bundan tasarruf etmek imkânını bulamadık.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Bugün kabil değildir, çünkü vakit geçmiştir.

REİS — Efendim söz isteyen zevat var. Bâzi arkadaşlarımız aynı fasıl üzerinde söz söylediler vakit de geç olmuştur, bir de tay teklifi vardır, onun için 166 ncı faslın müzakeresine haftanın bütçeye muhassas olan muayyen gününde devam etmek üzere bugünkü celseyi tatil ediyorum.

(Hitamı müzakerat; saat : 6,10)

İçtimai âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası :
2. — Evrakı varide :
- Mevaddı müteferrika :
1. İdi Fıtır münasebetiyle Paris Sefarethanei millisinde icra olunan merasime dair Hariciye Vekâleti tezkeresi
2. Divanı Riyaset kararları
- Sual takrirleri :
1. Meelis âzalarına vürüdeden telgraf ve mektupların sansür edilmesinden dolayı Yozgad Mebusu Feyyaz Âli Beyin, Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetinden sual takriri

2. Yunanlılarla doğrudan doğruya müzakerat icrası hakkındaki şayanın mahiyetine dair Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Beyin, Hariciye Vekâletinden sual takriri
3. Yunanlıların tahliye sırasında tahribat yapacakları hakkında Burdur Mebusu İsmail Subhi Beyin, Heyeti Vekile ve Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetlerinden sual takriri
4. Erzurum Mebusu Salih Efendinin ceza-ya karşı takriri
- Müzakere edilecek mevad :
1. Nevahi Kanunu



